

Олена Кавунник

*Творити прекрасне — місія
Ведди Розен і Наталії Даньшиної*

Ніжин 2021

Міністерство освіти та науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Навчально-науковий інститут мистецтв імені Олександра Ростовського
Кафедра інструментально-виконавської підготовки
Кафедра вокально-хорової майстерності

Олена Кавунник

Творити прекрасне – місія Ведди Розен і Наталії Даньшиної

*Педагогам, студентам, спадкоємцям
традицій музично-педагогічного
факультету присвячую*

Ніжин 2021

УДК 37.091.12.011.3-051:78] (477) (092)

К 12

Рекомендовано до друку Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Протокол № 4 Редакційної ради від 28 жовтня 2021 року

Рецензенти:

Костенко Людмила Василівна – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри вокально-хорової майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, заслужений діяч мистецтв України.

Самойленко Григорій Васильович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, заслужений діяч науки і техніки України.

Шумський Микола Олександрович – професор, завідувач кафедри інструментально-виконавської підготовки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, народний артист України.

Кавунник О. А. Творити прекрасне – місія Ведди Розен
К 12 і Наталії Даньшиної: монографія. Ніжин: Видавець
ПП Лисенко М. М., 2021. 104 с. з іл.

ISBN 978-617-640-547-4

Науково-популярне видання присвячене першим педагогам музично-педагогічного факультету Ніжинської вищої школи Ведді Абрамівні Розен й Наталії Дмитрівні Даньшиній. На тлі життєвого та творчого шляху досліджено форми навчально-методичної, педагогічної, концертно-виконавської, наукової праці кожної в контексті мистецько-освітніх традицій та інновацій національної освіти України другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Для науковців, аспірантів, студентів мистецьких закладів освіти, широкого кола читачів, поціновувачів фортепіанної та вокальної музики.

© О. Кавунник, 2021

ISBN 978-617-640-547-4

© Видавець ПП Лисенко М. М., 2021

Зміст

Вступ.....4

Нарис I. Натхненне піснею життя

§ 1 Про Наталку і Наталочку Корж7

§ 2 Освіта собі і для всіх.....18

§ 3 Зіркові зустрічі в житті Наталії Даньшиної30

§ 4 Без пісні немає життя41

Нарис II. «Моє життя – музика»

Переднє слово54

§ 1 З любов'ю до ріаніно на все життя56

§ 2 Про музичні перипетії юної киянки64

§ 3. Після освіти – до праці, бо що посієш те й пожнеш 71

§ 4 Здобутки Ведди Розен – митцям України, світу.....80

Бібліографія95

Додатки 1–5.....98

Шановні добродіі!

На обкладинці книги педагоги-музиканти Вєдда Абрамівна Розєн і Наталія Дмитрівна Даньшина, імена яких вписані золотими літерами в історію становлення й розвитку першого в Україні музично-педагогічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя (далі – НДПУ). Саме в стінах славетного закладу з 1960-х років ХХ ст. формувалися й розвиваються в сьогоденні мистецько-освітні вокальні, інструментальні, хорові традиції Чернігівщини Лівобережної України.

Ці нариси написані на основі опрацювання документальних джерел, наукових статей, матеріалів з газетно-журнальної обласної, міської періодики, фото-світлин з родинного архіву, особистого спілкування з нашими героїнями. Вони про перших з перших педагогів-музикантів факультету, 50 літ існування якого уславлені їх мистецько-освітньою, навчально-методичною працею для підготовки музикантів-педагогів закладів освіти регіонів України.

Як відомо, численна когорта студентів класу фортепіано Вєдди Абрамівни, класу вокалу Наталії Дмитрівни працює у мистецьких закладах великих та малих міст України, Німеччини, США. З гордістю промовляють і згадують їх імена в Ніжині, осібно, Людмила Лаврєнтіївна Єрмольченко – педагог-піаністка, заслужений працівник культури, Відмінник освіти України, чверть століття директор Училища культури і мистецтв імені Марії Заньковецької, Сергій Олександрович Голуб – педагог-хормейстер, заслужений працівник культури України, багатолітній директор дитячої музичної школи. Це й Людмила Василівна Костєнко, професор-хормейстер, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри вокально-хорової майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. З Киє-

ва – Тамара Володимирівна Латишева, піаністка, кандидат педагогічних наук Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, з Чернігова – Дорошенко Тетяна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри мистецьких дисциплін та Олена Бориславівна Власова, викладач цієї кафедри Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. А ще Іван Сабов, педагог-баяніст, концертмейстер, Надія Морозова, педагог-піаністка, концертмейстер фахового гуманітарного Коледжу імені І. С. Нечуя-Левицького та Наталія Дрималь, педагог-піаністка школи мистецтв Богуслава Київщини; Тетяна Чепела, заступник директора з навчально-виховної роботи комунальної установи «Сумська спеціалізована школа №29»; вчителі музики в загальноосвітній школі Олена Семенюк (Київ), Валентина Лазаренко (Умань), Валерій Єфременко (Жовті Води); Тетяна Гожченко, концертмейстер педагогічного Училища Умані; педагоги-піаністки музичної школи Людмила Босая, Заслужений вчитель України (Жовті води), Цветкова Тетяна (Орел, Росія). Ірина Кравченко, музичний керівник в дитячому садочку Донецька, креативне подружжя Овчарук Віталія та Лариси з Дніпра, відповідно, викладача музично-педагогічного коледжу й виховательки дитячого садку міста.

У нарисах є фото-літопис з фактів про мистецькі проекти, проведені за 40 літ нашими героїнями на сценах Будинків культури, навчальних закладів Києва, Чернігова, Сімферополя, Ніжина, Куйбишева, Лебедина, Чорнобиля, райцентрів Чернігівщини, Сумщини. Зайвим є стверджувати цифри присутніх на концертах глядачів різновікової аудиторії, адже концерти Ведди Розен й Наталії Даньшиної традиційно проходили у реповнених залах.

Головні дійові особи нашої книги – скромні та закохані в музику творчі особистості. Відповідальні, вимогливі до себе, й уважні до проблем студентів, чуйні до колег й улюблені

в своїх родинях, де також панує аура творчості, розкрита в жанрах інструментальної (фортепіано, баян), вокальної (академічної, народної), хорової (церковної, світської) музики, а ще живопису, скульптури, поезії, вишивання.

Саме Ведда Розен й Наталія Даньшина були першими 1985 р., з ким я познайомилася на музично-педагогічному факультеті закладу по закінченню історико-теоретичного факультету Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського.

Відтоді сплинуло багато часу, ще більше отримано вражень від творчих контактів з Веддою Абрамівною, якої, на жаль, не стало 2017 р. Незабутніми лишилися й роки співпраці з Наталією Дмитрівною на засіданнях профкому Інституту, участь в організації мистецьких новорічних свят для дітей співробітників закладу в Ніжині, Києві. Маю за честь назвати низку власних статей 1985–2011 років в міській, обласній, республіканській періодиці, розділи монографії про виконавську довершеність дуету Ведди Розен (фортепіано) й Наталії Даньшиної (вокал).

З плином років лише загострилося моє бажання про них написати, щоби ствердити в історії Ніжинської вищої школи духовну святість й творчу саможертвоність цих неповторних педагогів і виконавиць.

Шановні читачі, саме про героїнь даної книги наведу відомий вислів «Заговори і я тебе побачу». Доповню його власними рядками: «Заспівай і я тебе відчую. Напиши і я тебе зрозумію». Адже Ведда Абрамівна й Наталія Дмитрівна – це творчі джерела душевної енергії для всіх, хто їх знав, і, переконана, завжди буде згадувати незлим тихим словом. Сподіваюсь, мої монографічні нариси й фото-архіви виконавиць цього сприятимуть.

Олена Кавунник

Нарис І. Натхненне піснею життя

§ 1 Про Наталку і Наталочку Корж

Життєвий та творчий шлях Наталії Дмитрівни Даньшиної чим далі мене вражає безліччю цікавих подій від факту появи на цей світ і до сьогодні. Це й місце народження за кулісами сцени Будинку культури рідного Лебедина, і навчання за трьома спеціальностями (!) й, водночас, праця в НДУ ім. Миколи Гоголя-рідній Альма Матер. Це понад 500 концертів по містах України й виховання з чоловіком Віталієм дітей Катерини, Андрія, допомога онукам Данилі, Богдану, Віталіні, правнуку Микиті.

А ще Наталія Дмитрівна з шестидесяти літ праці в Ніжині 25 років була регентом хору Кафедрального Миколаївського собору,

в церковній школі якого вчила дітей співати тропарі, херувимські.

Понад 15 літ вона співала в хорі міського РАЦС, заснувала в Будинку культури хор ветеранів війни та праці, який цього-річ відзначив своє 35-річчя!

Працьовитість співачки вражає, тому зрозумілим є Указ Президента України № 1907 від 16 вересня 1993 р.

Де бралися сили, натхнення ще проводити уроки музики в школі №10 міста, студентам Гоголівського інституту. З огляду на дослідження творчості Наталії Дмитрівни знаю відповідь – сили й натхнення додавало бажання співати. Саме українська народна пісня, як найдавніший та найрідніший в нашому житті жанр, авторські пісні композиторів і поетів України, стали джерелом натхнення, відрадою душі для співачки.

Любов до пісні Наталія Дмитрівна увібрала в себе, як-то кажуть, з молоком матері й співом тата. Напевне інакше й бути не могло. Адже народження Наталії сталося 23 квітня 1937 р. просто за кулісами сцени Будинку культури міста Лебедина одразу після вистави «Наталка Полтавка» І. Котляревського, де мама, Катерина Корніївна, грала роль Терпелихи, а тато, Дмитро Іванович – роль Петра. Зі слів співачки «нездоланне прагнення творити для людей закладене в мене генетично від народження, коли мама відчула наближення

пологів та, ледь догравши свою роль Терпелихи, за кулісами народила донечку й назвала Наталкою! І це була я”.

В родині Дмитра і Катерини Корж, що мали 64 роки (!) подружнього життя, їх діти Микола, Наталія, Ольга жили в атмосфері уваги, любові, мали за приклад працьовитість батьків, що і вдома, і на сцені зачаровували красою співу.

Мама й тато знали багато українських народних пісень, романсів, які виконували дуетом, співали в церковному хорі. У них був неабиякий акторський хист грати на театральних підмостях Народного дому (Будинок культури. – прим. автора) міста Лебедин Сумщини.

Вони все життя співали, хоча не мали музичної освіти. Тато-бухгалтер, рахівник, нотаріус, мав освіту економіста, працював в сільраді колгоспу ім. Леніна за три кілометри від Лебединя, а мама в місті працювала на пошті.

А ще, зі слів Наталії Дмитрівни, мама була діловодом, кращою машиністкою, та за усіма вимогами й нормативами писала Протоколи, Звіти, довідки, за що усі їй дякували.

Як вона зазначала: «У нашій родині співали всі. У мами був красивий альт, у тата – тенор. Вони добре знали пісні, хори з опери «Запорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемовського, з «Наталки Полтавки» Миколи Лисенка – «Чорна хмара з-за діброви». Їхні голоси прикрашали спів у церкві. Співали й ми: старший братик Микола, я – середня, молодша сестричка Ольга».

Напевне цьому сприяв цікавий факт з біографії мами, коли вона жила в Харкові у родичів й мала можливість відчувати мистецьку атмосферу великого міста, вчитися в музичній школі. Ті роки залишили в душі юної Катерини незабутні враження, що й передалися згодом її діткам. Старший Миколи (1933-2021 роки життя), в дитинстві вчився гри на скрипці в музичній школі Лебедина, отримав освіту «інженер-авіатор» й був понад 30 літ доцентом Сумського сільськогосподарського університету. Сестричка Ольга допомагала людям як медична сестра в медпункті Сумського відділення Управління Укрзалізниці.

Зі слів пісні «А роки летять! Наші роки як птахи летять!»

Наступне фото на фоні Миколаївської церкви Лебедина – одне з улюблених брата Миколи з онуками Андрієм, Михайлом, Миколою, Марією сина Володимира, ветерана-механіка морського міжнародного лайнеру.

Брат Микола з онуками

А наша героїня Наталя поринула у чарівний світ музики на заняттях по вокалу у вечірній школі рідного Лебедина.

На творчу долю юної артистки вплинули традиції родинного виховання, коли батьки залучали дітей до світу прекрасного власним співом. Вони збагачували їх духовність силою музики, звучання якої допомагало існуванню в хаті аури духовного, естетичного начала, потягу до прекрасного й натхненного співу.

В ряду прикладів – вірш мамі:

Мамуся – свята святих, живих жива надія,
єдина в світі, дорога без меж,
Любов і віра, вічна мисль і дія,
ти в моїм серці піснею живеш.

Ти, мамо, пісня, веселкова доля,
всім нам щаслива зачала життя,
Без пісні ти не поверталась з поля,
не колихала без «котка» дитя.

З тобою ми щасливі і багаті,
бо тільки ти ступаєш на поріг
Стає тепліше і світліше в хаті,
твоеї ласки вистача на всіх.

Кругом одна, був батько мій на фронті,
за двох справлялась в полі і в дворі,
Журбу топила не в сльозах – в роботі,
ую себе віддавши дівторі.

Твоє життя не вишиєш в узорах,
не покладеш на музику в словах,
Красива в щасті, нездоланна в горі,
була ти всім усюди голова.

Незаперечні нам твої закони,
бо ми твої і поросль і весна,
Несем любов і б'єм чолом поклони,
бо тільки мама гідна їх одна.

Лебедин, 1955–1956 рр.

Л Е Б Е Д И Н

И ю л ь 1979

Діти, онуки Дмитра та Катерини Корж

Не можна не погодитись з почуттями ніжності, душевного тепла в рядочках присвячених мамі. І це в поезії, до якої Наталія доволі часто зверталася в житті й мала у колег, слухачів, молодят у РАЦСі визнання як поетеса. Припускаю, що

цьому її таланту сприяв філологічний факультет. Втім, це питання риторичне, адже кожен з нас напише свій вірш, коли почуття будуть переповнювати автора так, як нашу героїню.

Концерти, репетиції, педагогічна, музично-громадська діяльність потребували багато часу та уваги до дітей, мами, тата, що завжди було притаманне нашій героїні.

Чуттєвість емоцій Наталії-співачки, чутливість її душі завжди відчувалися в її характері, як-от до бабусі Тетяни, випадкова зустріч з якої на відпочинку в селі Тетері відіграла дуже важливу роль в родині Наталії та Віталія Даньшиних. Та зустріч допомагала і Наталії, бо пані Тетяна доглядала дітей, і Тетяні, що в той же час мала в родині Даньшиних прихисток від самотності, тому й не потрапила в Будинок для престарілих. Потреба допомагати людям була притаманна Наталії впродовж всього її життя. А ще – збереження традицій української родини, як-от іменування дітей на честь рідних: доця Катя названа на честь Катерини Корніївни.

Мама з доцею

А ще є в ряду прикладів представлене нижче фото, в якому відчувається ніжність і тепло поколінь від бабусі Наталії, прабабусі Катерини до онуків.

Бабуся Наталія й прабабуся Катерина з Богданом та Віталіною

Сьогодні онуки – вже випускники вишів України: Віталіна – вчитель музики, Богдан – фотограф, що знайшли себе в мистецтві, в бажанні творити прекрасне для людей.

Роботу онука Богдана Ровенчина демонструє фото: ручне вишивання у різнокольорових тонах, що доволі складно вишити у світло-тінях. Але Богдану вдалося, бо досвід фотографа, майстра з вишивки, набуті в роки навчання по спеціальності «декоративно-прикладне мистецтво» в Ніжинському училищі-коледжі культури і мистецтв ім. Марії Заньковецької, мав потужний заряд творчості.

На відкритті (ліворуч) учасник АТО 2014–2015 р. Євген Луняк, доктор історичних наук, професор, Даниїл Ровенчин, скульптор Микола Дзетсіна

На фотознімку – скульптура «Пам’яті воїнам АТО» онука Даниїла Ровенчина, встановлена в м. Ніжині 2016 р.

Вважаю ці роботи онуків Наталії Даньшиної доречними, що стверджують традиції родинного виховання в розвитку мистецьких талантів – співачки Віталіни, скульптора Даниїла, фотографа, майстра вишивання Богдана. У цьому – природовідповідність, культуровідповідність, наступність традицій національного виховання в родині, в якій діти ростуть в лю-

бові до прекрасного, оточені увагою люблячих їх людей, що сприяє збереженню й розвитку від батьків, бабусі й дідуся онуками, далі – правнуками родинних традицій творчості в обраних ними видах мистецтв. Яскравий приклад - виставка скульптура Даниїла в Талліні Естонії, що відбулася з 02 по 20 вересня 2021 р. завдяки знайомству в мережі Інтернет з меценатом, господином Рене. На знак дружби та популяризації композицій Даниїл залишив свої скульптури в Галереї Рене. І це ознака визнання таланту їх автора!

§ 2 Освіта собі і для всіх

Девіз «*Labore et zelo*» князя Іллі Безбородька, засновника в Ніжині Гімназії Вищих наук, супроводжував наступний період життя Наталії Корж. Позаду лишилися шкільні 1945-1955 роки загальноосвітньої школи №1 Лебедина, про які вона згадує з приємністю: «У другому класі 1946 р. я вже виступала по радіо, для людей співала на концерті. Першою була улюблена в мене пісня «Тонкая рябина». Мама приготувала мені біла кофтинку з сітчасто-нейлонової тканини частини парашута. Красива, нарядна! Настрій був чудовий!! Та крізь роки згадала, що у той день дорогою до студії я потрапила під колеса поганого велосипедиста, але вбрання моє не пошкодилося».

Зі слів Наталії Дмитрівни: «У мене був дуже талановитий вчитель музики й диригент шкільного хору Василь Юдович Бриль, який обрав мене солісткою колективу! Влітку 1947 р. я вже була учасницею від Будинку піонерів Лебедина на Другому Республіканському зльоті ста (!) юних піонерів в Києві. А в 1951 р., навчаючись у 8-10 класах, стала піонервожатою для школярів у молодших класах та продовжувала брати участь у шкільній художній самодіяльності».

Студентські роки Наталії були особливо насичені подіями, що стверджували її мистецьку місію співом творити прекрасне. У великій мірі цьому сприяв обраний нею для навчання старовинний і завжди юний Ніжин - неповторне місто-музей під відкритим небом, який приваблював позолотою куполів 15-ти церков, історією, іменами народжених в Ніжині митрополита Іоанна Максимовича, засновника Чернігівської духовної семінарії; науковця Олександра Кониського, з яким мав зустрічі в Ніжині наш музичний Гетьман Микола Лисенко. Мистецьку славу Ніжина увінчали всесвітньо відомі: письменник Микола Гоголь, уродженці міста трубач Тимофій

Докшицер, співак Марк Бернес, актриса театру Марія Заньковецька, педагог-хормейстер Федір Проценко, його син, педагог-флейтист Андрій Проценко. У різні роки в місті перебували філософ й просвітитель Григорій Сковороди, Кобзар Тарас Шевченко, що написав в Ніжині чудові вірші, як-от:

«За думою дума роєм вилітає,
Одна давить серце, друга роздирає,
А третя тихо-тихесенько плаче
у самому серці, наче й Бог не бачить»

Поспішаю представити шановним читачам написаний Наталією 1956 р. вірш про Ніжин, наповнений щирим зізнанням й захопленням містом, що надихав і надихає митців на творчість:

Мій Ніжене любий, тебе не забуду,
до тебе приїду не раз.
Ти древній і юний, красивий і ніжний
І стиснеться серце щораз.
Приїду до Інституту посміхнуся,
Згадаю кращі роки і скажу собі
Мій гордий Вузе, лебедю мій білий,
Я низько кланяюсь тобі.

Саме з древнім й прекрасним Ніжином, де вона навчалася і навчала, одружилася, народила діток, дочекалася онуків й правнука, разом з піаністкою Веддою Розен чарувала присутніх своїм проникливим ліричним сопрано на численних концертах, пов'язана друга частина її життя. Бо інакше бути не могло. Тому логічно ствердити, що джерелом формування культуротворчості для Наталії стали родина, освіта, мистецьке оточення. Вони були своєрідним імпульсом в розвитку світоглядних позицій, набуття добродійності й доброзичливості в людських стосунках, потягу до знань й мистецької довершеності.

Доцільно переконатися у життєвості дефініції «родина – освіта – творчість» на прикладі родини Віталія й Наталії, яка зароджувалася у студентські роки 1957 р. з конспекту по історії, що попросив Віталій, зайшовши до Наталії в кімнату гуртожитку. Подальший розвиток знайомства одногрупників факультету був 1961 р. урочисто відзначений весіллям і зміною дівочого Корж на прізвище Даньшина. В історії цей факт опоетизував віршем педагог-баяніст, сопілкар, диригент НУКіМ Олександр Козієнко!!!

Олександр Козієнко

*Ой десь у Графському садочку
там соловейко щебетав,
Наталонці сина й дочку Вітя Даньшин і... Бог дав!
Зубки різалися в діток – Вітя люлю колихав,
А Наташа колискові заходилася співать.
У Наташі голос – як у полі колосок розвивався і
міцнів, спів Наталочки доспів.
А як вирвався на волю, забринів по всьому полю!
Де він тільки не звучав! Де він тільки не бував?
При народженні дитини, чи родини, чи хрестини,
Зспівати пісню мамі, чи зі сцени, чи у храмі.
Є заказ? Хай буде так! На все голос твій мастак!*
24.05 2002 р.

Їхня студентська родина була зареєстрована у РАЦСі в день складання Державного іспиту. Саме у ході екзамену ректор Інституту Марко Іванович Повод нагадав їй: «Наталю, щоби знову не змінювати прізвище треба вже йти в Загс, а не сидіти тут», – і відпустив її. А потім – студентське весілля, щастя, кохання, яке було всюди і в роки служби чоловіка в Армії у військовій частині м. Барановичі Гомеля Білорусії з виконанням окрім військових, ще й музично-диригентських функцій, які захоплював командир.

Подружжя Віталій+ Наталія Даньшини, 1957 р.

Диригує ефрейтор Віталій Даньшин!

Вихованням донечки Каті й сина Андрія займалися, як і годиться в традиціях родини, разом і з любов'ю до малечі.

Як пише в автобіографічних спогадах Наталія Дмитрівна «Сім'я для мене-це та віддушина, де я спочиваю душею, щоби творити. Віталій Олексійович, друг, колега, мій світич, який освічував мені кожний концерт своєю любов'ю, своїм піклуванням добротою.

Вітання Віталія дружині з залу, Ніжин, 2002 р.

«Раптово пішов з життя Віталій Олексійович, але він завжди поруч зі мною, дітьми, онуками».

Кохання довжиною в 46 літ наповнювало родину Даньшиних щастям, злагодою, натхненням, що були потрібні як Віталію Олексійовичу, педагогу-баяністу, асистенту кафедри музики та співів музично-педагогічного факультету у 1968-1976 роках, а далі – педагога-баяніста, завуча заочного відділу Ніжинського училища культури і мистецтв ім. Марії Заньковецької. На ті роки вони вже виховували малолітніх Катеринку й Андрія, разом встигали робити все й по дому й на роботі. А допомога чоловіка була необхідна Наталії Дми-

трівні. Адже численні концерти дуету Даньшина-Розен, педагогічне навантаження з курсу «Історія української музики», завідування педпрактикою, науково-методичні публікації, завідування секцією вокалу забирали багато часу.

Н. Д. Даньшина – перші педагогічні моменти життя.

За матеріалами особової справи з Архіву НДУ імені Миколи Гоголя висвітлюю дані, що підтверджують активну соціомистецьку позицію Н. Д. Даньшиної. В Ніжинському державному педагогічному інституті (далі – НДПІ) ім. М. Гоголя, своїй Alma mater, вона накопичувала науковий досвід завдяки участі в науковому гуртку, збагачувала соціоактивність як комсорг групи, набувала мистецької довершеності, виступаючи на музичних вечорах та співаючи в Інститутському хорі. Успішне

навчання, участь в культурно-мистецькому середовищі Інституту, отримання 1961 р. червоного Диплом «філолога і музиканта», сприяли її запрошенню на роботу.

Спочатку були роки роботи старшого лаборанта кабінету музики, співорганізатора дитячої музичної студії при Інституті. За два роки потому Н. Д. Даньшина викладала сольфеджіо, теорію, керувала жіночим хором.

А ще вона отримала освіту диригента у Київському музичному училищі ім. Глієра 1964–1966. На музично-педагогічний факультет НДПІ ім. М. Гоголя вступила 1967 р. і закінчила 1970 р.

Впродовж наступних років вона була задіяна на республіканських, обласних курсах підвищення кваліфікації вчителів

співів на посаді викладача загального фортепіано, погодинно – сольфеджіо. З 1966 р. викладач Н. Д. Даньшина органічно поєднувала науково-педагогічну роботу з проведенням лекційних й практичних занять з методики роботи в школі, з курсу історії української музики. У 1970-1980-ті років вона була завідувачем секції вокалу, керівником педагогічної практики студентів у школах № 1, 3, 4, 7, 9, 10 Ніжина, Носівки, Вертіївки. Традиційно Н. Д. Даньшина обиралася до профкому Інституту, була у 1976–1980 роках куратором групи на факультеті та організовувала екскурсії, в гуртожитках читала лекції на морально-етичні теми, як-от «Тільки віддаючи все, збережемо любов», «Поки молодий, кинь сигарету», допомагала порадами, власним життєвим досвідом у головному: «Оволодіти професією, бути людиною серед людей» (зі Звіту архіву НДУ) [15, Арк. 83].

Студентський вокальний ансамбль й керівник – третя зліва.

У липні 1980 р. дві зміни Н. Д. Даньшина працювала у місті-побратимі ЧССР, Пардубиці, навчаючи російської мови

чеських школярів студентів, співаючи їм українських народних й авторських пісень Г. Майбороди, О. Білаша, М. Блантера, О. Пахмутової. У 1981 р. була головою Державної комісії педагогічного училища в Харкові. І вкотре замислююь: звідки вона мала таку енергію до різних форм роботи? Відповідь лишається незмінною – з потреби дарувати співом прекрасне. Дозволю собі додати слова Наталії Дмитрівни з автобіографічних нарисів « з любові до професії і людей, що дає мені право переступати поріг аудиторії, класу в школі і однаково старанно працювати як на викладацькій так і на концертній ниві».

На сцені творчий тандем Вєдда Розен й Наталія Даньшина.

У її Звіті за 1981–1986 рр. щодо ідейно-виховної роботи міститься мистецьке кредо «через колектив виховувати особистість, виховувати на прикладі їхнього викладача його відношення до людей, до роботи, сім'ї, до всіх доручень», зокрема, й концертно-виконавської діяльності як форми творчих зустрічей з кращими людьми міста, ветеранами війни та праці. (стор.84).

Про її фаховість, вміння спілкування свідчать цитати з Витягу Протоколу № 4 засідання кафедри музики і співів від 05.10.1976 р. на с. 58 колег, як-от В. А. Розен: «в методичній роботі, яку проводить Н.Д. Даньшина є багато позитивного щодо методики проведення уроків музики і співів в школі, де я була неодноразово»; М. Ф. Бровченко: «Наталія Дмитрівна добросовісно відноситься до роботи, бере актив-

ну участь в громадському житті факультету, постійно веде педагогічну практику»; М. К. Мельника: «Я знаю її вже 20 (!) років, як студентку і викладача з позитивного боку». З протоколу № 11, стр. 133 читаємо виступ колеги В. М. Курсона: «Вважаю, що вакантна посада доцента для Наталії Дмитрівни не нагорода, а об'єктивна оцінка її праці».

Ці приклади стверджують провідні мистецької позиції методики Даньшиної-викладача (зі Звіту за 1976–1981 рр. архіву НДУ). В методичній роботі: складала індивідуальні плани з врахуванням репертуару до потреб школи: арія, романс, народна пісня як джерело наспівності і краси про рідну землю, природу, про школу.

А участь у 1978–1979 рр. (Суми, Свердловськ) у всесоюзних нарадах з питань музичного виховання щодо програми з музики Д. Б. Кабалевського відобразилася у статті «Музика в школі» від 26.10.1979 в міській пресі, де є основні принципи і методи програми Дмитра Кабалевського.

Були й відкриті показові уроки для класоводів шкіл міста, студентів-практикантів, для вчителів музики з курсів перепідготовки Чернігівської, Полтавської, Хмельницької областей. Як писав Й. Харжевський, викладач музики з с. Горчичанське Дунаєвського району Хмельниччини: «під керівництвом учительки діти не тільки захоплено подорожують в чарівний світ музики, а й самі творять її... Знання, майстерність дають їй можливість протягом 45 хвилин повністю володіти дитячими серцями». Достойною наслідування є ініціатива Даньшиної-методиста з багаторічним досвідом педагогічної роботи безоплатно працювати 18 літ вчителем музики в загальноосвітній школі № 10 Ніжина. Вона любила в ході роботи спостерігати ріст музичних смаків дітей, прагнути формувати співацькі навички у школярів, навчити їх любити і розуміти музику.

В сучасних методиках уроків музики в загальноосвітній школі й донині зберігаються традиції проведення цікавих

творчих форм з досвіду Н. Д. Даньшиної: тематичні ранки «Свято Букварика», «Зірочки», «Нашим рідним мамам», лінійки, родинні свята з батьками. Цьому у великій мірі сприяв досвід Н. Д. Даньшиної – учасниці трьох всесоюзних нарад у 1978–1979 рр. (Суми, Свердловськ) з питань музичного виховання щодо програми з музики Д. Б. Кабалевського.

У чудовий світ музики разом зі школярами

Талант Даньшиної-хормейстера, котрому сприяв спів у хорі школи №1 в м. Лебедин Сумщини, набув розквіту в студентському мішаному аматорському хорі Інституту на чолі з диригентом В. М. Іконником, який став для Наталії взірцем наслідування навичок диригента-хормейстера.

Яскрава й педагогічна сторінка творчої праці Наталії Дмитрівни, випускниці класу вокалу М. Ф. Бровченко.

За 40 літ протягом 1966–2003 років вона підготувала численну когорту студентів музично-педагогічного факультету, навчала зберігати й розвивати, як заповідала М. Ф. Бровченко, співати виразно, натхненно, з майстерністю. Ствердженням

думки є це фото, на якому представлені два покоління музикантів-викладачів та студентів, а у центрі – Марія Федорівна та Вєдда Абрамівна, Микола Кононович Мельник – перші з перших викладачів славетного музично-педагогічного факультету НДУ імені Миколи Гоголя.

Мимоволі згадала мудрість Григора Тютюнника «Велике бачиться на відстані» і це про неї – закохану в мистецтво співу музиканта і співачку, філолога і поетесу, педагога-вокалістку й хорового диригента – Наталію Дмитрівну Даньшину. Саме девіз «*Labore et zelo*» Безбородька став міцним фундаментом для Наталії Дмитрівни Даньшиної, Відмінника освіти України в отриманні освіти собі і для всіх.

І ряд Світлана Козлова, Вєда Розен, Марія Бровченко, Микола Мельник, Наталія Даньшина, Алла Щербак; ІІ ряд Надія Кирилук, Світлана Матвієнко, Малий зал Гоголівського корпусу НДПІ, Ніжин. 1999 р.

У контексті тріади «освіта, навчання, виховання» простежуються форми концертно-виконавської, хорової, мистецько-просвітницької діяльності Даньшиної – сценариста-режисера, поетеси для різновікової аудиторії слухачів. Набутий досвід сприяв виробленню педагогічних методів

розвитку музично-естетичної освіти школярів, формуванні вокальних навичок студентів-майбутніх вчителів музики, значення мистецького середовища в родинному вихованні.

На відстані десятиліть, коли музично-педагогічний факультет 2006 р. реформувався у факультет культури і мистецтв, у 2019 р. – Навчально-науковий інститут мистецтв імені Олександра Ростовського, не згасає пам'ять про перших викладачів першого в Україні музично-педагогічного факультету, на якому вчилася Наталія Дмитрівна Даньшина, одна з перших викладачів вокалу, а перед тим – студентка кафедри музики та співу філологічного факультету, на якій працювала Ведда Абрамівна Розен, що стало підґрунтям для формування славетного факультету!

§ 3 Зіркові зустрічі в житті Наталії Даньшиної

Якщо наводити усі зіркові зустрічі нашої героїні, то їх за період 1956-2000-ті роки було стільки, що сама Наталія Дмитрівни не помітила як теж стала **ЗІРКОЮ**. Переглядаючи фото травня 2002 р. з ювілейного концерту до 60-ти річчя співачки й педагога, читаючи наступні рядки поезії, ми легко в цьому переконуємось!

Ось вірш від Н. П. Гомоляко – учасника хору ветеранів війни та праці, організованого Н.Д. Даньшиною:

Шановний наш Ви соловейко, чарівна жінка й люба ненько,
Спасибі Вам, що Ви в нас є, це щастя всіх нас і моє.
Хай голос Ваш довго лунає, до пісні нас всіх закликає,
Хай пісня настрій підіймає, і жити в дружбі помагає.
Тернистим шляхом довго йшли, промені слави Вас знайшли.
Купайтесь в них багато літ, й живіть щасливо до 100 літ!

Ось знову вірш учасника хору О. П. Бабенка:

Наталя Дмитрівна і пісня – розуміння єдині!
Так було в минулому і так є нині!
І якщо відверто про цей факт казати:
Цей мистецький вузол вже не розірвати.
Тож, Наталіє Дмитрівно, довго ще співайте!
Сійте пісню людям, душі зігривайте!
Хай Вам здоровиться, хай високі ноти
Вам і нам розвіють сумніви й турботи!

Зірковий статус співачки стверджують і рядки Крутиуса Володимира Павловича, доцента, кандидата філологічних наук НДУ імені Миколи Гоголя з присвятою «Найвизначнішій жінці 2007 року і всіх попередніх»:

Сьогодні маємо ми свято, його нам Даньшина дала,
Натхненний спів її крилатий усю буденщину здола.
Коли нам Даньшина співає, то свято нас не полишає,

Немає галасу й фанери, співа Наталіна душа,
Коли нам Даньшина співає-спокійніше і легше жить,
Бо в нашому гріховнім світі нам голос ангела звучить.
Нехай щасливо Вам живеться, талант Ваш сяє як рубін,
За лікування душ зболілих прийміть наземний наш уклін.
Ви – жінка року в нас сьогодні. Щоб не зів'яв таланту цвіт,
Ми просим Вас нам ще співати ну так хоча б на сорок літ.

*Щиро Ваші Валентина Василівна
і Володимир Павлович Крутиуси.*

Радянський державний діяч Микита Хрущов, всесвітньо відомі вокалісти Борис Гмиря, Сергій Лемешев, Микола Кондратюк, композитори Платон Майборода, Арам Хачатурян, Дмитро Кабалевський, з якими бачилася по хронології життя Н.Д. Даньшина, відповідно у Києві, Москві, Лебедині, Сумах, Свердловську, Ніжині, полишили яскраві спогади.

Так, в розмові про дитячі роки Наталія Дмитрівна згадує, як семирічною на республіканському Злеті піонерів у Києві 1956 р. бачила М. С. Хрущова – Першого Секретаря ЦК КПРС, який, зі слів співачки, «тепло зустрічав нас-піонерів». Коротка зустріч, що визначила професію Наталії, відбулася 1958 р. в стінах Московської консерваторії ім. П. І. Чайковського. До «святая святых» музикантів світу студентка потрапила завдяки своїй землячці, пенсіонерці Надії Пархоменко з передмістя Токарі-Бережки Лебедина. Вона якось почула спів Наталії, зачарувалася її голосом та запропонувала разом поїхати до Москви на прослуховування до зірки європейської сцени, оперного співака, професора Консерваторії Сергія Лемешева. Зустріч відбулася, Маєстро порадив Наталії навчатися вокалу! Але!!! Звістка про погане здоров'я мами змінила плани – Наталія повернулася до Лебедина.

В ряду зіркових для студентів-музикантів кафедри музики та співів філологічного факультету НДПІ ім. Миколи Гоголя були зустрічі з українським композитором Георгієм Майбородою 1961, що стверджує наступне фото з її архів:

Композитор Г. Майборода серед студентів Ніжинського пединституту.
Фото з газети: Наталія в центрі, Ніжин, 1961 р.

Композитор Арам Хачатурян і Ведда Розен (праворуч). Ніжин, 1962

Педагоги-ветерани музично-педагогічного факультету пригадують зустріч в Ніжині 1962 р. з композитором Арамом Іллічем Хачатуряном, яскравим представником вірменської музики доби СРСР. Зі слів Наталії Дмитрівни він був небагатослівний.

Тричі доля подарувала Наталії години спілкування з Дмитром Борисовичем Кабалецьким у Ніжині – 1972, Свердловську – 1978, Сумах 1979 роках.

Фото на згадку з 50-ма учасниками Конференції, Д. Кабалецький (у центрі): Валентин і Валентина Дубравіни, ліворуч від нього; Наталія Даньшина, праворуч, 2 ряд, шоста справа; Георгій Довжинець, завуч Сумського музичного училища 1 перший, зліва. Дмитро Зільберштейн, вчитель музики середньої школи № 5, м. Конотоп, 4, 4 ряд зліва.

Про митця Наталія Дмитрівна промовляла: «Він був доступний, ввічливий, легкий у спілкуванні. Був добрий, його любили, до нього тягнулися, тому що від нього віяло теплою, душевністю.» Погодьтеся, шановні читачі, що саме такі риси характеру, поведінки людини одразу відчувають діти,

школярі різновікової аудиторії, на творчу уяву, емоції яких впливала музика, котру писав, виконував, талановито знав Д. Б. Кабалевський.

Про зіркового земляка Наталії Дмитрівни Бориса Романовича Гмирю (1903–1960) науковцями, митцями України, країн Європи, континентів світу написано багато.

Легенда світу Борис Романович Гмиря

Втім, наведу слова нашої героїні, що вкотре освячують ім'я незабутнього й неповторного співака. «Нам випало щастя бути земляками великого співака. Ми повинні гордитися тим вкладом, який він вніс у розвиток вокального мистецтва не тільки своїм неповторним голосом а й любов'ю до народної пісні – невичерпної скарбниці морального багатства людини». Цитата наведена зі статті «Великому співаку присвячено» А. Кисельової, завідуючої кімнатою-музеєм Б. Р. Гмирі.

Так склалося життя, що Наталія Дмитрівна не зустрічалася в житті з Б. Р. Гмирею, але маленькою чула його могутній бас з будинку сусідньої вулиці на якій він жив, коли приїжджав до дому. З її слів «і в селі, скрізь, де б не був, його всі

ждали». Цінує вона й зустрічі з дружиною митця Вірою Августівною. Впродовж десятиліть майже щорічно Наталія приїздила до Музею митця з концертною програмою. На неї чекали земляки і вона співала у супроводі Ведди Розен, зворушуючи глядачів теплом ліричного сопрано, почуттями, що йшли від душі виконавиці, яка звеличувала святість імені Бориса Гмирі за любов до України, її народ.

У Музеї Бориса Гмирі в Лебедині Для прикладу на сайті Всесвітньої організації з питань культури ЮНЕСКО в Посланні від 11 вересня 2003 р. написано: «... Гмиря відомий як „Борис Великий“ і його величний бас визнаний як унікальний феномен, що належить не лише Україні, а й світовій культурі в цілому. Його філософські та епістолярні праці також становлять велику цінність для світової культури...». Рядки показові в контексті збереження пам'яті про славетного земляка як лебединцями так й в усьому світі.

Зіркові зустрічі з подружжям Миколи та Наталії Кондратюк лишилися незабутніми, як от вже згадана поїздка до Москви 1961 р.! Як казала цьогоріч у квітні Наталія Дмитрівна: «Завдяки Миколі Кіндратовичу (1931–2006), який два роки співав поруч з нами в хорі В. Іконника в інституті, тому з хором теж поїхав на всесвітній форум молоді та студентів до Москви 1961 р., ми побачили Третьяковську галерею, інші Музеї.

Зі слів Наталії Дмитрівни «Просто сталося так, що його дружина Наталія, теж наша викладачка, раптово захворіла й тому доручила Миколі Кіндратовичу провести нам екскурсію по Москві, що він з успіхом зробив!».

Микола Кондратюк – оперний співак, народний артист України

А далі зіркові зустрічі Наталії були продовжені в доленосному Ніжині, до якого 1957 р. приїхав на роботу хормейстер Віктор Михайлович Іконник, 1958 р. – вокалістка Марія Федорівна Бровченко, 1959 – піаністка Ведда Абрамівна Розен, що й зіграли головну роль у фаховому зростанні педагога Наталії Даньшиної.

З огляду на мистецькі досягнення, результати праці кожного, вони належать до реєстру зіркових постатей музичної культури й освіти України: піаністка Ведда Розен – Лауреат міжнародного радіо-конкурсу «Шопен вічно живий», вокалістка Марія Бровченко – заслужена артистка України, хорівий диригент Віктор Іконник – народний артист УРСР.

Саме він своєю харизмою, зовнішньою привабливістю, святістю душі привертав увагу студентів, колег НДПІ ім. М. Гоголя. На сторінках рукопису Н. Даньшиної читаємо: «Пам'ятаю стрункого, високого з доброзичливим поглядом, з таким теплим звуком-голосом, який хотілося вміти чути,

розуміти і старатися наслідувати. Терпляче, поступово ми оволодівали чарівним світом хорового мистецтва. З роками ми опанували майстерність хорового співу». І далі читаю в авторській версії Н. Даньшиної: «Нас завжди надихали творчі зустрічі з видатними композиторами-сучасниками: Георгій Майборода, Д. Кабалевський. У грудні 1960 р. відбувся Звітний концерт хору НДПІ ім. М. В. Гоголя у Київській консерваторії, на якому вітали В. М. Іконника міністр освіти Білодід І. К., професор Одеської консерваторії К. К. Пігров – наставник і педагог нашого керівника хору. До 100-річчя з дня смерті Т. Г. Шевченка 14.03. 1961 хор успішно виступив в Університеті дружби народів ім. П. Лумумби та 16.03.1961 р. у Колонному залі Будинку спілок. Московські концерти справили глибоке враження як на слухачів так і учасників хору».

Хор з Ніжина на сцені колонного залу Будинку спілок. Москва, 1961 р.

У 1961 р. Віктор Михайлович виїхав на роботу до Києва, втім не поривав з Ніжином зв'язків і вже 1972 р. на прохання ректору Інституту дав з хором концерт. У березні 1979 р. до

міста приїжджали Д. Б. Кабалевський та В. М. Іконник. Їхня зустріч була вікопомною! Пам'ятаю, що була при надії, але вийшла на сцену й вручила з радістю Віктору Михайловичу букет котиків-гілочок верби, чому він щиро зрадів, побачивши мене, а я запам'ятала його темне волосся вже з сивими зірочками».

Диригує Віктор Іконник!

З іменем викладача вокалу, в минулому – випускниці класу видатної співачки Марії Литвиненко-Вольгемут Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, заслуженою артисткою України Марією Федорівною Бровченко (1919–2009), засновницею ніжинської вокальної школи, пов'язані успіхи, майстерність Н. Д. Даньшиної, отримані в роки навчання.

Наступне фото стверджує продовження мистецьких традицій Марії Федорівни для студентів. Це щирість, доброзичливість, уважність, любов до улюбленої справи – до музики – мистецтва почуттів. Дивним чином означені слова були

названі у далекому XVIII столітті Миколою Петровичем Ді-
лецьким, автором Граматики Мусікійської, першої в Україні
праці з музичної педагогіки.

Світлана Козлова, Наталія Даньшина, Алла Щербак зі студентами
музично-педагогічного факультету. Ніжин, 1980-ті

Тому цілком логічне з позицій музикознавства, складо-
вою якого є музична педагогіка, зазначити, що її розвитку
сприяли два фактори:

- мистецько-освітні традиції музичного виховання, гене-
тично притаманні українцям з часів Ярослава Мудрого;
- талановиті педагоги-музиканти. Мистецьке середовище
на факультеті було благодатним для становлення й розвитку
талантів Н. Д. Даньшиної-педагога, співачки, освітянина, що
всю себе віддавала служінню громаді.

У великій мірі цьому сприяла піаністка й педагог Вєдда
Абрамівна Розен, яка стала спочатку педагогом загального
фортепіано, а потім – колегою в НДУ ім. Миколи Гоголя та
незамінним концертмейстером Н. Д. Даньшиної на їх кон-
цертах впродовж 40 творчих літ. Пригадаємо вислів «Зустріч

з величчю робить нас скромнішими», що стверджував дует Даньшина-Розен, який особливо шанували, особно , й ті, хто зображений на цім зірковим фото.

З випускниками на зустрічі зліва направо: Ведде Розен, Володимир Чуба (восьмий), М. Ф. Бровченко, (13-та), Н. Даньшина (17-та)
Ніжин, 1970-ті

§ 4 Без пісні немає життя

В трудовій книжці Н. Д. Даньшиної єдиний запис місця роботи – Ніжинський державний педагогічний Інститут, нині державний Університет імені Миколи Гоголя (далі – НДУ). Втім, на практиці він характеризується численними векторами її діяльності в науково-педагогічній, навчально-методичній, концертно-виконавській сферах в стінах рідного Університету, на сценах Ніжина, концертних майданчиках міст та районів Чернігівщини, Сумщини, Залу ВДНГ столиці України, селищ Чорнобильської зони, на обласних, республіканських теле, радіо студіях.

Про це свідчать не тільки текст нарисів, але й багато фотографій-спогадів про десятиріччя її творчих виступів з колегами-вокалістами, як ось наступне:

Секція вокалу: Наталія Даньшина, Світлана Козлова, Валерій Курсон, Алла Хоменко, Валентина Коробко, Ніна Крутько

Але все починалося набагато раніше від ювілейного концерту травня 2002 р. Якщо співачка згадує свій перший виступ – на радіо в Лебедині, то наступні називає просто: «студенткою виступала на концертах». І саме в роки навчання на музично-педагогічному факультеті народилося ніжно-дівооче тріо. Злиття голосів, чистота інтонування, артистичні здібності чарівних виконавиць Наталії Даньшиної, Світлани Козлової, Алли Щербак класу вокалу Марії Федорівни Бровченко, що не дивно, а традиційно, одразу полонили глядачів концертів.

«Золоте тріо», 1970-ті

Вся Україна чула виразно-ніжний, натхненно-піднесений спів «Золотого тріо», що транслювався у ті роки на телебаченні, по радіо. Їх виступ на фестивалі-конкурсі самодіяльного мистецтва 1970 р. під головуванням славного Анатолія Авдієвського приніс ансамблю звання Лауреата, Диплом I ступеня та велику Золоту медаль. Впродовж років їх вокально-артистична чарівність лише примножувалася, чому сприяв й педагогічний досвід виконавиць, які по за-

кінченню вишу були запрошені ректором Василем Матвійовичем Горбачем працювати на кафедрі музики та співів музично-педагогічного факультету.

З плином років, як пригадує Світлана Максимівна Козлова, нині ветеран праці факультету з 46-ка річним стажем трудової діяльності: «Золоте тріо» – то частинка нашого життя. Не зважаючи на втому від щоденної педагогічної праці,

турботи про родини, дітей, ми з бажанням співали впродовж п'яти літ, 1967–1972 роки, для мешканців Ніжина, району: Таталаївка, Крапивне, Вертіївка, на сцені Чернігівського театру 1970 р., на Студії звукозапису Українського радіо. У 1971 р. в програмі «Золоті ключі» Всесоюзна фірма «Мелодія записала наше тріо на платівку, яка зберігається в моєму власному архіві».

Зустрічі з ніжинцями не припинялися, зі слів Світлани Максимівни, й після своєрідної творчої реформації-заміни «Золотого тріо» на «тріо трудове», що було пов'язане з від'їздом нашої Алли Щербак до чоловіка в Чернігів. Далі з інтерв'ю: «Воно було посилене участю в тріо Валерія Миколайовича Курсона, колеги по кафедрі, випускника класу Марії Федорівни. Нове тріо часто називали прифронтовим. Адже ми давали безліч концертів, успіх яких посилювала наша незабутня піаністка та концертмейстер Ведда Абрамівна Розен, а ще її учениця-піаністка Олена Козієнко. У моїй сольній кар'єрі з задоволенням пригадую концерти в Програмах «Музичної вітальні» талановитої журналістки Надії Онищенко, проведених у “Тоголівській аудиторії”, “Блакитній залі” Університету. Часто згадую уважність глядачів-ме-

Тріо закоханих в музику: Валерій Якуба, Олена Кавунник, Світлана Козлова

диків, їх палкі оплески в Актівій залі Пологового Будинку, де нас завжди вітали самі винуватці свята на День медика на чолі з головним лікарем закладу, кандидатом медичних наук, заслуженим лікарем України Валерієм Михайловичем Якубою, за першою освітою – випускника класу фортепіано Ужгородського музичного училища».

«Всюди, в тріо, дуеті, сольному співі ми завжди отримували ніби додатковий заряд натхнення, духовного катарсису. Його нам додавали численні українські народні пісні, авторські твори композиторів, старовинні романси, арії з оперет Імре Кальмана, Франса Легара, І. Дунаєвського, О. Білаша, П. Майбороди, Ю. Рожавської, А. Філіпенка, І. Шамо, пісня якого “Зачарована Десна” на вірші Д. Луценка стала візитівкою “Золотого тріо”».

Зі слів С. М. Козлової кількість концертів ще залежала від запрошень з музично-естетичної секції Товариства «Знання», що залюбки, тобто частенько запрошувала нашу «фронтову бригаду»: Даньшина – Козлова – Курсон виступати соло, тріо, в дуетах на концертах.

Квіти – ювілярці! Ніжин, 25.05.2002

У ході дослідження життєвого та творчого шляху Н. Д. Даньшиної розкривається її таїна – закоханість мистецтвом співу, що мимоволі мені нагадало фразу незабутньої Марії Заньковецької, першої заслуженої артистки України: «Я кохалася у мистецтві!». Аналізуючи цю думку розумію, що кохання у співі й Н. Д. Даньшиної вмотивувало віхи її творчого шляху, який доцільно

вивести умовно: шкільні (післявоєнні) 1947–1955-й роки; студентські 1955–1961; 1961–1970-ті, початок педагогічної, концертно-виконавської діяльності; 1980–2007 роки – творча зрілість, сутність яких становив спів.

Про це зі сцени Актової Зали рідного НДУ імені Миколи Гоголя в травні 2002 р. на ювілейному концерті з нагоди 60-тиріччям від Дня народження говорили найдорожчі для Наталії Даньшиної рідні, друзі, колеги-музиканти, філологи, педагоги, як-от професори НДУ імені Миколи Гоголя, Григорій Васильович Самойленко, доктор філологічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, Олександр Якович Ростовський, доктор педагогічних наук.

Валерій Курсон: «Желаю Вам!»

А найближчий колега й творчий побратим, Валерій Миколайович Курсон, талановитий педагог-вокаліст, ліричний тенор якого завжди надихає присутніх щирістю, задушевністю голосу, артистичним виконанням, щиро-сердно й натхненно, від душі привітав Наталію таким потрібними «Желаю Вам!».

Впродовж 1970–2007 років проникливе ліричне сопрано Наталії Даньшиної звучало на понад 500 сольних, тематичних концертів у Лебедині і Токарях, Чернігові, Ніжині, селах району, Києві,

Чорнобилі. Її спів линув до сокровенних струн душі різнобічної аудиторії слухачів: школярів, студентської молоді, ветеранів війни та праці, лікарів, робітників підприємств, військовослужбовців, чорнобильців, солдатських вдів.

Творчий тандем Ведда розен – Наталія Данышина став музичним явищем для мистецького Ніжина 1970-х років ХХ – початку ХХІ століть.

У її виконанні пісні продовжують своє життя, западаючи в душу глибиною думок і почуттів, красою й наспівністю мелодій, схвильовано-проникливих до сліз, піднесено урочистих або ніжно-лагідних. Променисте сопрано співачки, легке і соковите лине до душі кожного слухача щоб зняти втому, надихнути чистотою почуттів, емоційним піднесенням. Дуєт піаністки й вокалістки й донині лишається творчим рекордсменом за кількістю проведених концертів, гарантом успіху й визнання яких у глядачів були освіта, досвід, непереборна жага творити прекрасне засобами співу.

Репетиція в домашньому колі

Їхні власні мистецькі проекти, літературно-музичні композиції, тематичні концерти, яких було безліч, завжди щиро віталися різновіковою глядацькою аудиторією. Для прикладу, з архівних сторінок Особової справи співачки Архіву НДУ ім. Миколи Гоголя знаходимо: «У 1976–1980 рр. – це літературно-музичні композиції «Вальс про вальс», «Золота осінь», «Комсомол – це молодість», концерти з нагоди ювілейних дат: до 50-ти річчя композитора О. Пахмутової, до 60-річчя композитора

П. Майбороди, 80-ти річчя композитора І. Дунаєвського. Вони проводилися: «для студентів НДУ, культурно-освітнього училища, технікуму механізації, профтехучилища №18,

робітників меблевої, швейної фабрик, міської лікарні, відділення стоматології, учнів шкіл міста, с. Вертіївка. На філологічному факультеті були проведені музичні зустрічі до ювілейних дат письменникам Л. Толстому, О. Пушкіну, С. Єсеніну, О. Блоку» (Особова справа Н. Д. Даньшиної в Архіві НДУ) [15, Арк. 83].

У 1980–1990-ті роки відбувалися щорічні концерти до календарних свят, звітні концерти з незмінною ведучою й директором міського Будинку культури Тетяною Войтенко: «Рідна мати моя», «Пісні дзвонкової криниці», «Пісні на замовлення», «Минулых лет очароване». «Нам дороги эти позабыть нельзя», «Это было недавно, это было давно».

В оточенні студенток-вокалісток

Посилювала значення пісні в житті співачки вище зазначена й освіта хорового диригента, отримана у 1964–1966 роки на диригентсько-хоровому відділі Київського музичного училища ім. Р. М. Глієра, що стала в нагоді в підготовці до концертів в Інституті жіночого вокального ансамблю, студентських аматорських хорів фізико-математичного, філологічного (іноземне відділення) факультетів.

До речі, їх діяльності згодом сприяв учень Наталії Дмитрівни по вокалу – вище в книзі вже згаданий С. О. Голуб, талановитий хоровий диригент, натхненник й організатор численних тематичних концертів, засновник 1982 р. дитячого зразкового хору «Сяйво».

Як вище зазначалося диригентська освіта умотивувала творчість Наталії Даньшиної-хормейстера. Так, у 1985–

На хорах Миколаївської церкви

1986 р. вона ініціювала й вела хор ветеранів війни та праці (з 1987 р. – диригент Ірина Литвинець) при міському Будинку культури міста, а впродовж 1986–2007 рр. була регентом церковного хору Миколаївського кафедрального собору.

Відоме також її мистецтво сценариста-постановниці, поетеси, котру традиційно запрошували як співачку й ведучу для проведення впродовж 13 літ святкових шкільних заходів до села Вертіївка,

впродовж 10 літ – з концертами до Будинків культури селищ Кукшинівка, Велика Кошелівка, Черняхівка, Григоро-Іванівка, Дорогінка, Дуболугівка. Багато ніжинців пам'ятають вокальний гурт міського Загсу, в якому Н. Даньшина 15 літ співала, зачитувала власні поетичні рядки-побажання, посилюючи молодятам урочистість створення нової родини! У контексті тріади «освіта, навчання, виховання» вона стверджує мистецько-освітні, концертно-виконавські традиції, осібно, вокалістів у сьогоденні Ніжинської вищої школи.

Це засвідчують й донині її зіркові студенти в Ніжині, зокрема, С. О. Голуб, Алла Борисівна Хоменко, старший викладач, завідувача секції вокалу кафедри вокально-хорової майстерності НДУ імені Миколи Гоголя, з Черкас – Сірченко Людмила, робота якої як педагога музиканта, поетеси, сценариста-режисера, швачки-костюмера дуже нагадує культуротворчість Н. Д. Даньшиної.

Людмила Сірченко з вихованцями

Показове й фото з дитячого садку «Калинка» з Дніпра: заняття з музики проводить учениця Даньшиної Лариса Овчарук, креативність якої на заняттях з музики «зашкалює»!

Мистецьке середовище Даньшиних Наталії та Віталія Олексійовича (1937–2007), у 1976–2007 рр. викладача-баяніста, методиста, завуча заочного відділення Ніжинського училища (нині Коледж) культури і мистецтв ім. М. Заньковецької, проявилось в творчості їх дітей, Андрія, Катерини Ровенчин, вчителя-методиста, завідувачки метод-об'єднанням вчителів музики Ніжина.

На завершення нарисів зазначу, що життєвий та творчий шлях Наталії Дмитрівни Даньшиної – приклад для наслідування в розвитку музично-освітніх традицій національної культури України на зламі ХХ–ХХІ століть.

Поєднання педагогічної праці з концертно-виконавською, культурно-просвітньою, музично-громадською діяльністю стали органічною складовою її життєтворчості. Без примусу, але з відповідальністю, без користі, бо часто безкоштовно, але з

Щасливі миттєвості з Ларисою Овчарук в дитсадку «Калинка», Дніпро

духовною наснагою, без райдеру, коли можна оговорювати зручні для митця умови заходу, але з бажанням співати для численних глядачів Лебедина, Ніжина, Чернігівщини – це її місія. Творити піснею в ім'я людей – потреба її душі, закладена з дитинства й закріплена її життям, достойним наслідування.

Тому, звучить гордо: педагог по вокалу Наталія Дмитрівна Даньшина, з 1982 р. – Відмінник освіти України, з 1993 р. – Заслужений працівник культури України, у 2015 р. – кавалер ордена Почаївської Божої матері, а нині – ветеран праці культуротворчисті якої становить сутність її життя.

І це стверджує вище представлене фото, унікальність якого в його часовій свіжості: червень 2021 р. І не тільки. Кожен з присутніх на ньому доводить особисту значущість в житті після навчання на рідному музично-педагогічному факультеті!!!

Реєстр досягнень кожного переконує в цьому. Осібно:

Козлова Світлана Максимівна, старший викладач класу вокалу кафедри вокально-хорової майстерності (1963–2009 рр.), декан муз.-пед. факультету (1992-1994 рр.), учасниця вокального «Золотого тріо», численних концертів вокальної музики;

Хлебик Світлана Ростиславівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи НДУ ім. Миколи Гоголя

Мельник Олександр Миколайович, диригент-хормейстер, викладач музично-педагогічного факультету (1989–1993 рр.), співак церковного хору Миколаївського кафедрального собору УПЦ.

Семенець-Мальченко Любов Григорівна, вчитель-методист музики та співів Ніжинської гімназії № 3;

Пилипенко-Кокодій Надія, концертмейстер в класі вокалу КЗ «Ніжинський коледж культури і мистецтв ім. М. Заньковецької» Чернігівської обласної ради;

Голуб Сергій Олександрович, директор Ніжинської дитячої музичної школи, засновник-хоровий диригент дитячого зразкового хору «Сяйво», голова Ніжинської філії НВМС;

Саврасова-Разон Ірина Віталіївна, викладач вищої категорії Ніжинської школи мистецтв КЗ «Ніжинський коледж культури і мистецтв ім. М. Заньковецької» Чернігівської обласної ради;

Омельчук-Латишева Тамара Володимирівна, кандидат педагогічних наук Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, а також: Мілейко Світлана, Довженко Анатолій, Сірченко Людмила, Сімонова Світлана, подружжя Овчарук Віталій та Лариса, Григоренко Наталія, Ісаєв Ігор.

Нарис II.

«Мое життя – музика»

Ведда Розен

Переднє слово

«Зустріч з величчю робить нас скромнішими» – мудрий вислів письменника Григора Тютюнника я пригадала в роздумах про цікаву й непересічну особистість Ведду Абрамівну Розен – талановиту піаністку, феноменального концертмейстера, досвідченого педагога-методиста музично-педагогічного факультету НДПІ (з 2006 р. – НДУ) імені Миколи Гоголя. Це стверджують 54 (!) роки концертно-виконавської творчості мисткині, адже музика, осібно фортепіанна, наповнювала все її життя. Це 1952–2003 роки самовідданої концертно-виконавської, музично-просвітньої, педагогічної, науково-методичної праці, осібно, в стінах Ніжинської вищої школи. Вони дали свої плоди для розвитку виконавських традицій фортепіанної школи в мистецьких закладах України, країн Європи, світу.

Спілкування з Веддою Абрамівною мало ефект дії чарівної палички Феї з «Попелюшки» як людини, як виконавиці. Зустрічі, розмови з нею ніби покращували твій настрій, а неповторні виразні й промовисті порухи рук Розен-піаністки за роялем захоплювали слухачів на концертах. Її виконання заохочувало до творчості мовою музики студентів-піаністів, вокалістів, хористів, баяністів, скрипалів, бандуристів як на сцені, так й на заняттях в класі фортепіано. Колеги Ведди Абрамівни, які, у переважній більшості, колишні студенти її класу, під час власного виступу були завжди в творчому стані натхнення й піднесення, адже їм акомпанує Ведда Розен! До речі, впродовж концертно-виконавської діяльності як піаністка, концертмейстер в дуеті з Наталією Даньшиною вона дала понад 500 концертів на великих та малих сценах Університету, Будинку Культури, мистецьких та шкільних закладів освіти Ніжина, міст та селищ Чернігівщини, Київщини, російських Москви, Саратова.

Свій піаністичний талант виконавиці дарувала студентам, що ствердили їх перемоги на 10 (!) міжнародних, всеукраїнських конкурсах в номінації «фортепіанне виконавство» педагогічних закладів вищої освіти. Про надзвичайну творчу природу, комунікабельність, професіоналізм Розен-піаністки говорять її колеги, її випускники. Багато хто з них досяг творчих вершин, завдячуючи навчанню в класі Ведди Абрамівни. Ці історичні факти хочеться навести в даному нарисі книги, щоби вчитися нащадкам таким, почасти, рідкісним в сучасному житті людини якостям як працьовитість, творча жертвність в ім'я улюбленої справи, любові до ближнього.

Навіть не пригадаю той день, коли я познайомилася в Ніжині з Веддою Абрамівною. Настільки це було природно, невимушено, без офіціозу, органічно, що й повинно було бути між митцями, для яких музика стала сенсом життя. Забігаючи наперед зазначу, що ми маємо з Веддою Абрамівною, як і з Наталією Дмитрівною, спільну річ, що мені дуже приємно. У наших трудових книжках єдиний запис відділу кадрів Гоголівського університету – викладач музично-педагогічного факультету. У Ведди Абрамівни він здійснений 1959 року.

З того часу сплинуло багато подій, фактів, які треба зберегти для історії на сторінках цієї книги. Вони, переконана, стануть в нагоді нинішнім поколінням читачів, ніжинців, гостей міста, викладачів та студентів, учителів та учнів вищих та середніх спеціальних закладів мистецької освіти Ніжина, усіх, хто мав, вважаю, чудову нагоду вчитися на факультеті славетного Гоголівського Університету, де працювала Ведда Абрамівна Розен, гра якої зачаровувала слухачів, глядачів-школярів, студентів, доцентів, професорів, академіків України, Росії, Білорусії, Польщі, а методичні поради й донині використовують її учні в закладах музичної освіти міст України, США, Німеччини.

Від автора

§ 1 З любов'ю до піаніно на все життя

В родині киянина Абрама Анатолійовича Розена, закоханого в мистецтво військового журналіста, 16 вересня 1934 р. народилася Ведочка, мила прекрасна донечка, майбутня талановита піаністка, що все життя, з її слів, любила грати на фортепіано.

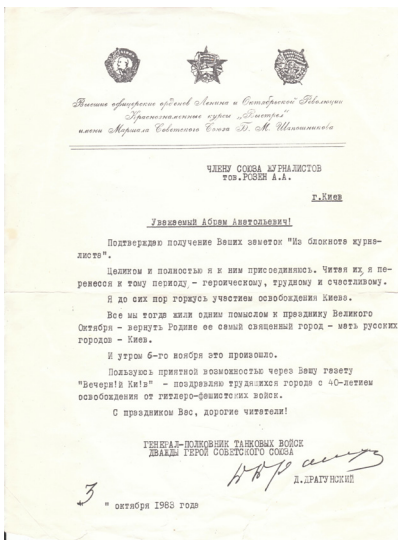

Схожість з татом пророкувала щасливе буття! І це так!!!

Саме тато, як мені в інтерв'ю 2013 р. розповідала Ведда Абрамівни, зробив усе можливе й неможливе, щоби його донечка 1952 р. вступила на навчання до Київської консерваторії на фортепіанний факультет. Та блискучі оцінки з іспиту по спеціальності були затьмарені задовільним результатом з української мови. І це на рік відклало навчання в консерваторії, але ствердило потужний виконавський потенціал Ведди-піаністки: вона захоплювала професуру, студентів,

глядачів міст Криму виконавської довершеністю, технічною підготовкою, репертуаром. Адже того року тато, щоби не втрачати бажання донечки вчитися, порадив їй вступити до Сімферопольського музичного училища. Це було ще одне випробування для майбутнього таланту України. Ведда Абрамівна, згадуючи тата, з задоволенням промовляла прізвища його друзів, осібно, дитячого поета Корнія Чуковського, що, приїжджаючи в Київ, приходили в гості вели розмови, чаювали, згадуючи роки лихоліття Другої світової війни, блокаду Ленінграда. Саме туди до бабусі приїхала 6-літня Ведда після смерті мами напередодні 1941 року.

«В роки Великої Вітчизняної війни майор А. Розен був кореспондентом фронтової газети “За Батьківщину”. Мама Ведди, яка працювала у секретаріаті Академії наук Української РСР, рано пішла з життя» [1, 109].

Лист Головнокомандуючого генерал-полковника армії Д. Драгунського

програм на телестудії українського телебачення, журналіста газети «Вечірній Київ», на статті якого чекали читачі. Одним

Проте рокам війни, жаху, страждань передували враження років дитинства, набуті від балетної вистави, на яку вона ходила в Київський оперний з мамою. А ще незабутні враження продовжила лялькова вистава з музикою в садочку, яку грала, зі слів Ведди Абрамівни, «жінка на фортепіано». Звучання фортепіано, танці лише посилили невгамовне бажання дівчинки грати на фортепіано. В родині з розумінням ставилися до бажання донечки, осібно тата, ведучого після війни

з прикладів є вищевказаний доказ авторитету журналіста Абрама Розена, на Лист якого відповів Головнокомандувач сухопутних військ, генерал-полковник Армії Д. Драгунський.

Напевне й маленька Ведда від тата перейняла такі риси характеру як людяність, уважність, розуміння людей, що знадобилося їй у подальшому житті.

З музичними враженнями дитинства Ведди Абрамівни пов'язані й цікаві факти, коли вона-школярка ходила грати на фортепіано в комісійний магазин, що продавав інструменти. А ще вона їздила, бо дуже хотіла грати, на квартиру до маминої знайомої, що мала інструмент. А було це далеченько – на дорогу уходила майже година в трамваї. Пригадала, як вона записувалася у вокальний гурток Будинку піонерів: «Ми тоді з подружкою співали «Катюшу», але нас не зарахували до музичного гуртка, бо в мене не було піаніно. Все ж мене записали до гуртка завдяки моїм довготривалим сльозам».

Дитинства щаслива мить!
Київ. 1970-ті.

Випробувань в житті маленької Ведди вистачало. Була евакуація в Казахстан, повернення до післявоєнного Києва. Тяжкі настрої розвіяв перегляд «Князя Ігоря» композитора Олександра Бородіна в Національному оперному театрі ім. Тараса Шевченка. І це вкотре посилювало бажання вчитися грати на фортепіано. Батьки записали Ведду до музичної школи.

Є в біографії Ведди Абрамівни унікальний факт, коли вона – юна 12-ти річна киянка – в січні 1947 р. пішла записуватися сама, за власним

бажанням, до кузні усіх талантів – Київської середньої спеціальної музичної школи імені Миколи Лисенка (далі – КС-СМШ). Так, вона була трохи старша за віком від донечки Ірини, що поруч з мамою на фото.

Втім, навіть і хвилювання не було в тій ситуації в маленькій Ведди, так їй хотілося навчатися в славетній школі ім. М. Лисенка! Наступні параграфи нарисів деталізують й конкретизують життєвий й творчий шлях талановитої піаністки-педагога.

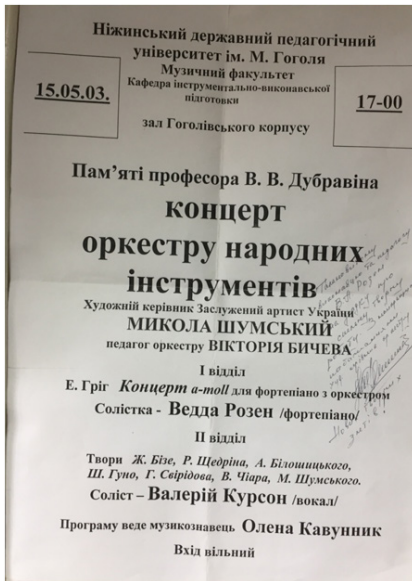

Момент вітання та розставання: з подякою за роки праці. Відзнаку вручає завідувач кафедри Микола Шумський, квіти – Володимир Дорохін

Стимулом до написання нарисів про Ведду Абрамівну став звичайний факт – вона пішла на пенсію.

Й через певний період особисто я відчула, що не вистачає її фізичної присутності на музично-педагогічному факультеті. Не подобалась якась аудиторна тиша в класах корпусів факультету. Приблизно в ті роки вийшли на пенсію піаністи факультету Таміла Григорівна Даллада, Надія Михайлівна Па-

лаєва, Ольга Григорівна Гроздовська, Людмила Іванівна Пащенко – старша генерація педагогів-піаністів. Звичайно вже працювала середня генерація Валентина Василівна Ревенчук, Лариса Василівна Гусейнова, Ольга Миколаївна Щербініна. Втім, перші з перших полишили вагомий слід в розвитку музично-педагогічної, інструментальної, освіти студентів.

Афіша як фактологічний документ події

натхненністю виконала Концерт для фортепіано з оркестром Едварда Грига. У такий спосіб Ведда Абрамівна здійснила мрію диригента студентського оркестру народних інструментів музично-педагогічного факультету Миколи Олександровича Шумського, професора, завідувача кафедри інструментально-виконавської майстерності НДУ ім. М. Гоголя, з 2016 р. – народного артиста України. В супроводі колективу в I-му відділенні В. А. Розен традиційно неперевершено виконувала концерт Е. Гріга a-moll для фортепіано з оркестром. Збереглися афіша та відео-запис виконання цього концерту.

Згодом, час довів цікаву річ: Ведда Абрамівна вийшла на пенсію 2003 р. за віком, але не за фізичним станом, відпрацювавши на кафедрі інструментально-виконавської підготовки граничну кількість літ – 44 (!). Для прикладу, на концерті 2003 р., присвяченому викладачами музично-педагогічного факультету пам'яті Валентина Володимировича Дубравіна, видатного українського фольклориста, кандидата, мистецтвознавства, композитора, професора НДПІ ім. Миколи Гоголя, вона технічно досконало, з особливою

В інтерв'ю М. О. Шумський казав: «Саме на цьому звітному концерті мрія виконати концерт для фортепіано з оркестром у 3-х частинах з успіхом здійснилася, що засвідчили палкі оплески та чисельні вигуки “браво” глядачів, даруючи диригенту й піаністці квіти, квіти, квіти... Глядачі відзначили геніальність, неповторність, творчу молодість В. А. Розен» [3, С. 136].

В гармонії музики й любові

Здавалося, вона реалізувала себе в житті. Його наповнювали глядачі та слухачі численних концертів, захоплені грою виконавиці. Підтримували любов і злагода в родині, радість в дітях, онуках, правнуках, повага чисельної когорти колег, її колишніх учнів в Україні, за межами держави. Цьому був свідком Давид Львович, вірний друг й чоловік Ведди Абрамівни, бо не пропускав жодного з чисельних концертів дружини, і завжди був поруч.

Ірина Розен – фото на згадку

цьовувала нянечкою, що зафіксувало наступне фото!

Мистецькі традиції родини Розен продовжував й онук Стасик, батько шести дітей, який нині з родиною живе в Ізраїлі, але не покидає улюбленої справи – співати!

Співає Стас – онук Веди Абрамівни!

Вона дотрималась девізу «грати» до останніх днів свого земного життя листопада 2017 року й передала любов до музики рідним донечці й онуку, які теж пішли по стежі музики талановитої мами й бабусі.

Донечка Рина – випускниця музично-педагогічного факультету Гоголівського вишу, з успіхом працювала в дитячій музичній школі Ніжина. Неодноразово вона була ведучою концертів славетного дуету Розен-Даньшина у 1970-ті роки в Ніжині, районі. А ще підпра-

На руках у Ірини 7-ми місячна Катя Даньшина.

Отже, творчому довголіттю вже наставниці В. А. Розен після її виходу на пенсію в 70 літ (!) сприяли й студенти.

Так, впродовж 2010–2013 років її студентка Синиця Оксана, брала участь й виборювала призові місця у міжнародних, всеукраїнських конкурсах:

2010 р. – Міжнародний конкурс-фестиваль «Fortissimo «Сольні інструменти», номінація серед професіоналів: м. Харків. II премія;

2011 р. – Перший Всеукраїнський фестиваль камерної фортепіанної музики пам'яті Олександра Зілоті в номінації «Камерні дуети» з Русланом Синицею (флейта), м. Луганськ.

2012 р. – Міжнародний конкурс-фестиваль класичної музики «Bohemska rapsodie»: номінація «Фортепіано соло» серед професіоналів – II премія; м. Тепліце, Чехія.

2013 р. Другий Всеукраїнський фестиваль камерної фортепіанної музики пам'яті Олександра Зілоті, Лауреат у номінації «Фортепіано соло» (Харьків).

За роялем – Оксана Синиця

Це були 4 конкурси, переможцями в яких був тандем Ведда Розен-Оксана Синиця, викладач, концертмейстер циклової комісії «фортепіано» КЗ «Ніжинський фаховий коледж культури і мистецтв ім. Марії Заньковецької» Чернігівської обласної ради.

Вкотре переконуюсь, що студенти – гордість, радість, наснага в житті Ведди Розен. І в цьому – приклад ствердження не на словах, а на практиці її девізу-мрії: «Я любила грати, грати любила!»

Тому що вона обожнювала піаніно з дитинства!

§ 2 Про музичні перипетії юної киянки

Мимоволі виникає думка про символічність цифри 4 в житті Веди Абрамівни від юності й до виходу на заслужений відпочинок 2003 року. Як відомо, цей знак здавна у грецькій міфології ототожнюється з етичними поняттями досконалість, співмірність, пропорційність, та зі світоглядними: повага оточуючих, стійкість життєвої позиції, стабільність, впевненість в майбутньому. А вони дійсно прослідковуються як атрибути життя піаністки, охоплюючи 4 сфери діяльності, 4 роки навчання в КССМШ ім. М. Лисенка; вступ одразу на 4-ий курс Сімферопольського музичного училища; 4 останні перемоги на конкурсах 2010-2013 років; 44 роки науково-педагогічної праці в стінах першого в Україні музично-педагогічного факультету!

З огляду на життєвий і творчий шлях Розен-педагога й піаністки, вона цим ознакам відповідає завдяки рідним, що підтримували бажання донечки грати на піаніно та купили їй інструмент. А це було досить нелегко як фінансово так й з причин післявоєнного дефіциту. А 15-ти річна Вєдда просто укріпила своє бажання грати: жага грати лише посилилася й зміцнилася на все життя. Сприяли цьому роки освіти у викладачів кращих з кращих мистецьких закладів, на дорозі до зустрічі з якими вона мужньо долала перипетії, які виникали на шляху.

Так, витримавши душевну трагедію зі вступом у Київську консерваторію після закінчення КССМШ ім. М. В. Лисенка, вона мала напружене очікування з зарахуванням до музичного училища в Сімферополі Криму, бо її гра на вступному іспит настільки вразила комісію, що Вєдду прийняли одразу на 4 курс, та з її слів, «вже не знали чому мене навчити, якщо так професійно грала вступну програму: Другий фортепіанний концерт П. І. Чайковського, сонату мі-мінор Л. Рєвєцького. Того року я ще виступала з успіхом на концертах в Бахчисараї, Алушті, в стінах Училища».

У спілкуванні з Веддою Абрамівною я взяла подробиці цих фактів. Так, після закінчення славетної КССМШ ім. Лисенка, до якої юна киянка 1949 р. пішла записатися, як ми вже знаємо, сама, вона готувалася вступати до Київської консерваторії. Але! Я їй зараз відчуваю її біль в словах на зустрічі 2013 року, коли при отриманні п'ятірки з фаху вона не поступила, бо все зіпсувала «трійка» з української мови!? Напевне тоді в характері В. Розен народилися впертість, завзятість, наполегливість в досягненні бажаного, які вона в майбутньому проявляла в житті.

У роки навчання...

Але здолати їй витерпіти усі перешкоди допомагали свята любов до гри на фортепіано та її наставники: Яків Давидович Фастовський (1901–1989), доцент КССМШ (нині – Коледж) ім. М. Лисенка; Борис Олександрович Гольдфедер (1916–2002), завідувач кафедри спеціального фортепіано Саратовської консерваторії ім. Л. Собінова, Арам Георгійович Татулян (1915–1974), доцент Московського Музично-педагогічного інституту ім. Гнесіних.

З огляду на роки наших комунікацій, статті про В. А. Розен, дослідження в Архіві НДУ ім. Миколи Гоголя Особової справи Ведди Абрамівни, а це 123 сторінки: автобіографія, традиційні 5-ти річні звіти за навчально-методичну, наукову, організаційно-виховну роботу за 44 роки праці в Інституті-університеті, я розкрила для себе такі цікаві риси характеру педагога-піаністки як інтуїція, виконавська харизма – унікальні стани її творчого натхнення.

За десятиліття педагогічної діяльності вона змогла прищепити ці риси своїм студентам-піаністам, що ставали Лауреатами всеукраїнських, міжнародних конкурсів!

Піаністка дійсно мала блискучу освіту. Після 4 років навчання в Київській десятирічці, 4-го курсу в Сімферопольському музичному училищі ім. П. І. Чайковського, вона вступила 1954 р. до Саратовської консерваторії ім. Л. Собінова й була зарахована до класу завідувача кафедри спеціального фортепіано Бориса Олександровича Гольдфедера. У 1958 р. за сімейними обставинами був переїзд до Москви, й продовження навчання в Музично-педагогічному інституті ім. Гнесіних у класі доцента Арама Георгійовича Татуляна. Він справив значний вплив на розвиток творчої індивідуальності В. Розен, впорядкувавши вироблену нею систему піаністичних прийомів. Характеристика, дана Г. Нейгаузом А. Татулянцю про студентку Розен, уповні може бути віднесена і до піанізму В. Розен: «соковитий повний звук, велика свобода у поводженні з роялем, широка фраза, теплота туше, природна, хоча ще не досконала техніка» [1, С. 109].

Навчання у Москві В. Розен поєднувала з роботою в музичній школі та концертмейстерство у Філармонії столиці СРСР. То був вже 1959 р. «Для виконавського почерку В. А. Розен були характерні глибока ліричність, проникнення в задум автора, бездоганний смак, шляхетність втілення задумів. Неперевершене виконання вражало природністю фразування, наспівністю й глибиною звуку, досконалою педалізацією, тонким колоритом» [6, С. 123].

Набагато пізніше, у 1990-ті роки доктор наук Наталія Гуральник писала: «Науковцями не приділялася спеціальна увага висвітленню розбудовчої ролі піаністів в музичній освіті, культуро-творчої функції піаністів-виконавців. Не було сфокусовано увагу на тому, що видатні діячі української музичної культури добре володіли фортепіано, постійно використовували його в своїй виконавсько-просвітницькій, навчально-вихованій, дослідницькій діяльності» [2, С. 15].

Та саме сходинки до виконавської майстерності, осіб, Ведди Розен згодом стануть традиційними в опануванні се-

кретами виконавської майстерності для чисельної когорти піаністів України, в ряду яких, зокрема, Людмила Марцевич, Юрій Кот, Ігор Рябов, Валерій Козлов.

Особливим фактором наповнення світоглядно-виконавського досвіду піаністів були відвідування концертів-гастролів славетних Святослава Рихтера, Володимира Крайнева, Володимира Горовиця, враження від гри яких полишало незабутній слід у творчій кар'єрі піаністів наступних поколінь. Представлене на сторінках нарисів фото – яскравий тому доказ 1958 року.

Святослав Рихтер – кумир мільонів

Унікальний момент, але 25 років потому, стверджується думка про відвідування концертів корифеїв-піаністів для власного виконавського досвіду у спогадах студентів В. Розен. Так, Т. В. Дорошенко згадує: «За рік до вступу в інститут, будучи студенткою Чернігівського музичного училища імені Л. Ревуцького, я приїхала до Ніжина на конференцію, яка проходила в залі старого корпусу. Тут і відбулося моє перше знайомство з Веддою Абрамівною. Коли вона сіла за рояль, невеличка на зріст, тендітна й чарівна, і залунали пасажі звуків, які так майстерно й чутливо видобували з клавіш роялю пальчики рук Ведди Абрамівни, у мене одразу виникло бажання вступати на навчання саме в цей заклад. Згодом так

воно і сталося. І яке було щастя, коли моїм викладачем стала Ведда Абрамівна Розен. Пам'ятаю, як з першого заняття я відчула, наскільки це був викладач-професіонал у широкому розумінні цього слова. Поряд з тим, що Ведда Абрамівна була прекрасним виконавцем, вимогливим викладачем, вона була доброю і щирою людиною».

Тетяна Дорошенко ж мій, як вона грала! Тільки через роки починаеш розуміти, якою честю було грати з нею! А ще гріє серце спогад про мій концерт, коли я грала Гершвіна, начебто непогано... й поставила мене викладач на виступ у якомусь інститутському концерті. У суботу. А вона бути не могла, тож прийшла я сама. А треба зауважити, що будь-які публічні виступи буквально вганяли мене у ступор! І стою я за сценою – ноги трусяться, руки трусяться – підходить до мене Ведда Абрамівна і якимось так, буквально однією фразою приводить до тями. Цю фразу я й досі кажу своїм студентам: “Ти виступай, а хвилюватися буду я”. От здавалося би, ну що їй за діло було до хвилювань чужої студентки, а запам'яталася на все життя оця небайдужість!»

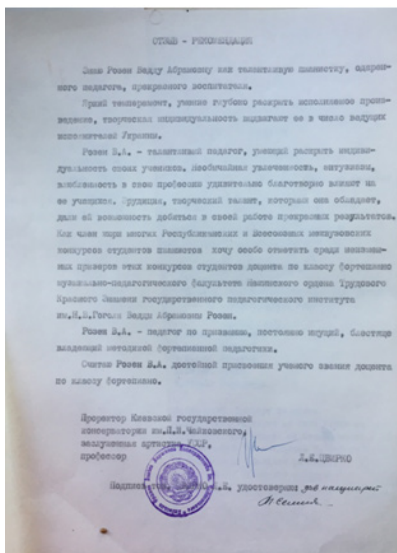
Цікаві спогади й Олени Власової: «Попри велике бажання навчатися у Веди Абрамівни, я не наважилася попроситися до неї в клас. Та одного разу, пригадую як граючи на заняттях в студентському оркестрі концерт Є. Грига, відчинилися двері і до зали зайшла Вона! Маленька, пухкенька, усміхнена. Я ще подумала, у неї ж такі маленькі ручки, а Гріг – це таки фактура. Боже

ж мій, як вона грала! Тільки через роки починаеш розуміти, якою честю було грати з нею! А ще гріє серце спогад про мій концерт, коли я грала Гершвіна, начебто непогано... й поставила мене викладач на виступ у якомусь інститутському концерті. У суботу. А вона бути не могла, тож прийшла я сама. А треба зауважити, що будь-які публічні виступи буквально вганяли мене у ступор! І стою я за сценою – ноги трусяться, руки трусяться – підходить до мене

Ведда Абрамівна і якимось так, буквально однією фразою приводить до тями. Цю фразу я й досі кажу своїм студентам: “Ти виступай, а хвилюватися буду я”. От здавалося би, ну що їй за діло було до хвилювань чужої студентки, а запам'яталася на все життя оця небайдужість!»

Олена Власова

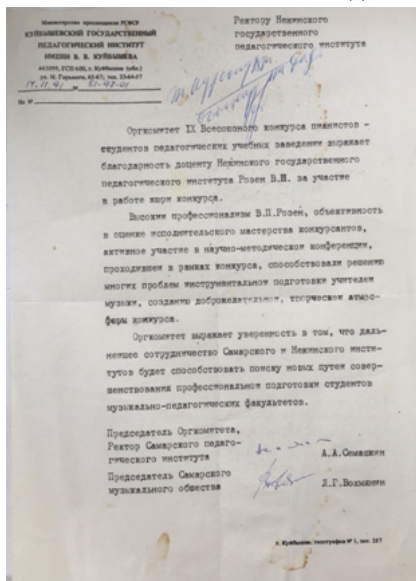

Зрештою освіта, помножена на власний концертно-виконавський досвід, комунікації з корифеями фортепіанного виконавства формували критерії успіху.

Вимогливість, щоденна кропітка праця в набутті досконалості, наполегливість, прагнення до витонченості звуку стали підґрунтям у формуванні піаністки. Саме з такою виконавською майстерністю Вєдда Абрамівна вирішує приїхати 1959 року до Ніжина,

про який сповістили її у Москві друзі-студенти.

Її зарахування на роботу в Ніжинський педагогічний інститут ім. М. Гоголя педагогом-піаністкою визначило подальшу творчу й особисту долю Вєдди Абрамівни. Продовження в Ніжині концертних виступів, заняття зі студентами лише популяризували її талановиту гру на фортепіано. В ряду прикладів – рядки з Відгуку-рекомендації від 1960 р. композитора, заслуженого артиста УРСР І. Драго: «Її гра була натхненною. В ній гармонійно поєднувалися глибоке почуття і знання музики з високою професійною технічною майстерністю. Кожен концерт був святом для

музичної громадськості міста і незмінно проходив при переповненому залі» [14, С. 67]. Ці рядки стали своєрідним прощом талану Розен-піаністки в майбутньому.

Не менш показові вище згадані рядки з Характеристики славетного Г. Нейгауза А. Татуляну.

Показовим є й Відгук Людмили Цвірко, проректора Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського:

А поруч – лист-подяка Ведді Абрамівні від 1991 р. є черговим, але дуже значимим свідченням її високого виконавського рівня й професійного досвіду, кристалізації яких сприяли роки навчання в Києві, Самарі, Москві – важливих сходинках до високого статусу піаністки, концертмейстера, ансамблісти.

Отже, невгамовне, попри перипетії, бажання грати на фортепіано, підкріплене отриманою в навчальних мистецьких закладах Києва, Сімферополя, Саратова, Москви фортепіанною освітою, становили міцне підґрунтя для розквіту обдарованості Ведди Розен-піаністки, ансамблістки, концертмейстера.

Ведда Розен у рідній стихії гри!

§ 3. Після освіти – до праці, бо що посієш те й пожнеш

Роки навчання підказали назву цього нарису, в якому наша героїня постає вже загартованим виконавцем. Накопиченню концертно-виконавського досвіду сприяли студентські роки, про що свідчить афіша концерту студентів класу професора Б. А. Гольдфедера у Великому залі консерваторії ім. Л. Собінова в Саратові 1956 року.

Афіша концерту: Великий зал Саратовської консерваторії, 1956 р.

Як вище писала, репетиції та концерти в якості концертмейстера з солістами-вокалістами О. Шуровим і М. Рекуніним у Філармонії Москви, педагогічна робота в дитячій музичній школі міста (1957–1958 рр.) додавали досвіду та вгамовували творчу спрагу грати. А вище згадана здатність до інтуїції як відчуття ситуації допомогла у виборі життєвого шляху Ведди Абрамівни.

Отже, для роботи вона обрала Ніжин та державний педагогічний Інститут ім. М. Гоголя, якому були потрібні педагоги-піаністи. Напевне, допомогла їй думка бути поруч з рідним Києвом – малою Батьківщиною піаністки.

Власне старовинний Ніжин зіграв щасливу роль у подальшій творчій долі Ведди Абрамівни, осяяної особистими успіхами, блискучими перемогами студентів-піаністів її класу, визнанням дуету Розен-Даньшина, словом, бурхливим концертним життям. Вона й надалі здійснювала мрію – грати, чим збагачувала власну душу, наповнювала прекрасним світом музики своїх чисельних прихильників-глядачів, слухачів концертів в Інституті, Будинку культури Ніжина, концертних сцен Чернігова, Прилук, Києва, Лебедина.

Це було нове явище в національній культурі України, представлене з 1960-х років культуротворенням її митців-піаністів, вокалістів, хорових, оркестрових диригентів, композиторів, що працювали в контексті «нової фольклорної хвилі». Підтвердження думки містить представлена вище науковицею Н. І. Гуральник стаття. Саме там наведена періодизація розвитку музичної освіти як цілісного явища із стійкою динамікою розвитку науково-педагогічного компонента. В історико-хронологічному контексті автор визначає шість етапів від кінця ХІХ ст. і до початку ХХІ ст., характеризуючи кожен з позицій соціо-культуротворчих процесів України.

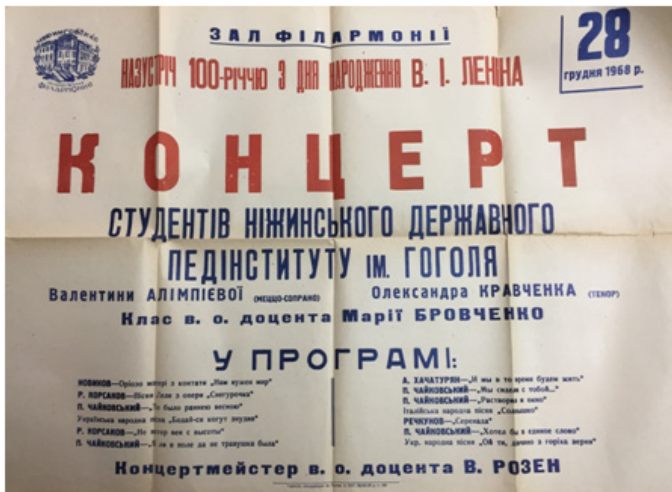
Малий зал Київської консерваторії, 1968 р.

Часові параметри культуротворчості Ведди Абрамівни припадають на 1950–2013-й роки, які охоплюють, відповідно періодизації, етапи: п'ятий, 1960–1980-ті роки, теоретико-розбудовчий; – шостий, 1990-ті – початок ХХІ ст., самодостатньо-український.

Їхні ознаки повністю відповідають змісту діяльності Ведди Абрамівни, що визначалася творчою активністю, ефективним розвитком педагогічної, музично-теоретичної думки, розкриттям інтелектуально-творчого потенціалу студентів-піаністів у контексті поглиблення їх науково-дослідної роботи.

Саме в Ніжині на музично-педагогічному факультеті проявилася надзвичайна працьовитість В. Розен як піаністки, про що свідчить активна концертна діяльність. Гра В. Розен – маленької на зріст чарівної жінки сповнена величі духу, розкриває бетховенську силу акордів, шопенівську поетичність і ніжність мелодій, блискучі і сонячні глибини звучання музики Ференца Ліста.

Цінними документами є афіші концертних залів, де виступала Ведда Абрамівна, як-от в Чернігівській філармонії:

Афіша концерту в Чернігові у грудні 1968 р.

Значення педагогічної праці В. А. Розен, яка створила, за висловом її студента, нині кандидата мистецтвознавства Олега Павловича Бадалова, дієву методичну систему виконавської підготовки студентів, становить важливе джерело в дослідженні фортепіанної освіти й мистецтва України на зламі ХХ – початку ХХІ століть. «Перші згадки про високу оцінку її роботи зі студентством відносяться до початку 1960-х рр. Народний артист СРСР, академік Д. Кабалевський, який відвідав у грудні 1961 р. Гоголівський інститут, зазначив, що «Ведда Абрамівна дуже гарний педагог, здатний дати своїм вихованцям і серйозну технічну підготовку, і відмінний музичний розвиток» [6, С. 164].

У стані натхнення

У грудні 1962 р. до інституту завітав композитор, народний артист СРСР А. І. Хачатурян, який також схвально відгукнувся про педагогічну діяльність В. Розен. Педагог-піаністка встигала бути членом комісії по перевірці музичних даних вступників; керівником фортепіанної секції на кафедрі; за наказом Міносвіти 1976 р. виїжджала перевіряти кафедру музики педагогічного інституту Ворошиловграда (нині міста Луганськ); брала участь в науково-практичній конференції пам'яті Глібова в Ніжині; проходила стажування в Московському державному педагогічному інституті ім. В. І. Леніна, брала участь в роботі республіканських курсів з підвищення кваліфікації «учитель співу в загальноосвітній школі». (З особової справи В. А. Розен в Архіві НДУ) [16, Арк. 67].

Була й громадсько-виховна робота, впродовж якої Ведда Абрамівна у 1973 р. тричі виступала на республіканському телебаченні. У листопаді 1973 р. – на гомельському ТБ як акомпаніатор студента-вокаліста В. Шмигала. Для студентів Ніжина проводила шість лекцій – концертів про радянські пісні: в медичному училищі, Університеті культури при Інституті ім. М. Гоголя, надавала шефську допомогу художній самодіяльності механічного Заводу, експедиції глибокого буріння, школам № 4, № 1, № 3, № 14. Вона встигала відвідувати студентський гуртожиток з перевіркою санітарного стану кімнат. Вважала за важливий елемент музично-естетичного виховання молоді проводити зі студентами обговорення статей про музикантів у журналах «Музичне життя», «Советская Музыка», «Музыка», організовувати бесіди про творчість композитора Сергія Прокоф'єва, музикантів Естонії, Латвії, Литви.

Інститутський хор: диригує Валентин Кокодій,
за роялем – Ведда Розен. Ніжин 1980 р.

Афіша з концерту в музичній школі Чернігова

У ряду з наведеними фактами даного Опису приведу з нього відгуки колег, як ствердження її ефективної роботи, зокрема:

– Федотова Костянтина Антоновича: «Велику допомогу надавала В. А. Розен баяністам й вокалістам, не звертаючи увагу ні на які перешкоди». У 1972 р. з виступу «Не було такого виступу факультету, щоби В. А. не взяла активну участь (архів . 44);

– Тевзадзе Лілії Миколаївни, однієї з перших викладачів-піаністів кафедри музики та співу: «У Ведди Абрамівни

особливе почуття відповідальності. Будучи хворою все ж брала участь у виступах, у концертах. З Веддою Абрамівною цікаво працювати. Вона завжди допоможе, підтримає».

– Мех Іннеси Олександрівни: «Ведда Абрамівна відмінний музикант-педагог. Свою музикальність вона уміє передавати студентам, що відчувається на концертах її виконавців».

– Незовибатька Олександра Дмитровича, завідувача кафедри, виконуючого обов'язки професора: «Ми одержали насолоду, слухаючи у виконанні Ведди Абрамівни Розен "Сонату" Ревуцького, Прокоф'єва "Ромео і Джульєтта" – це висока професійна підготовка». (З Протоколу № 6 кафедри музики від 13 грудня 1972 р.).

Основу її навчально-методичної роботи в класі фортепіано становив процес формування свідомого ставлення до виконаного твору, прагнення до збалансованого співвідношення музично-естетичних і технічно-виконавських здібностей студента.

Моменти пізнання у Ведди Розен секретів творчого успіху!

Вимоги повністю себе виправдовували: студенти з курсу на курс набували фахової досконалості, отримували навички виконавської культури, артистичної поведінки на сцені. Як розповідала колишня студентка В. Розен Тамара Латишева: «Ми грали концерти С. Рахманінова № 2, П. Чайковського № 1 (студентка Чепела Тетяна) з бажанням, задоволенням.

Педагог Тамара Латишева з ученицею

Тому їхнім кредо у власній праці з учнями стали працелюбність, вимогливість, гармонійне поєднання виконавської техніки з розумінням змісту, стилю твору.

Вкотре пишу про насиченість власної, розпочатої 1952 р., концертно-виконавської діяльності В. А. Розен. То були яскраві, неповторні, цікаві концертні програми, в яких вона демонструвала естетичну витонченість творчого смаку, традиційно проявляючи шану до імен геніальних класиків Людвіга ван Бетховена, Вольфганга Моцарта, романтиків Левка Ревуцького, Сергія Рахманінова, Петра Чайковського, Едварда Грига.

В доповнення думки наводжу факти (з архіву особової справи В. А. Розен) виступу на концертній сцені її студентів. Для прикладу: «студентка Шматко виступала 1961 р. з сольною програмою з творів Рахманінова (Концерт f-moll), сонати № 23 Бетховена, прелюдії і фуґи Баха, Рапсодія № 2 Лисенка. А 1962 р.: на концерті звучали соната № 23 Бетховена, концерт Соль мажор Чайковського. У листопаді 1967 р. – концерт для вокалістів, грудень – де акомпанувала двом випускникам ДМШ, у квітні 1968 р. – на гастрольному концерті баяністів акомпанувала О. Нечитайло та О. Ростовському й далі з ними й вокалістами брала участь у Звітному концерті у м. Прилуки».

Доконаним фактом є активна науково-методична робота В. А. Розен, як результат її практичної діяльності. Так, зі Звіту за 1968–1973 рр. читаємо:

«Систематично відповідаю на листи своїх випускників з питань методики гри на фортепіано, особно Жежери, Шовкопляс, Гриценко),

– Розробила методику викладання гри на фортепіано з врахуванням специфіки контингенту студентів. У ході її написання вивчала методику видатних піаністів.

– Зі студентами (В. Фірсова, Н. Мойсеєнко) давала для учнів середніх шкіл концерти в селах Лосинівка, Носівка, і в місті, Інституті, де грали: В. Прищепа, М. Літман, Л. Соколова, В. Фірсова, Н. Мойсеєнко, Т. Осипчук, В. Потороча [16, Арк. 39].

Мисткиня залишила їх у методичних працях. Так, на сторінці 50 Опису 1 читаємо про цікавими методичні доповіді: «Про принцип педалізації творів Баха», «Про читання нот з листа», «Принципи підбору музичних творів для слухання в 4-х, 5-х класах середньої школи», «Деякі питання методики викладання спеціального фортепіано на 1, 2 курсах музично-педагогічного факультету».

Дійсно, освіта Ведди Абрамівни стала вагомим чинником її успіхів в концертно-виконавській, педагогічній, науково-методичній діяльності, чому сприяли освіта й праця, бо «як посієш так й пожнеш». Зміцнюють смисл народної мудрості студенти – Лауреати конкурсів з фортепіанного мистецтва, проведених у 1990-2013-ті роки, відповідно, в Києві, Саратові, Куйбишеві, Польщі, Чехії. Але про них наступний нарис.

Учасники-науковці з Києва, Чернігова, Ніжина, Глухова.
Перший ряд (зліва): Анатолій Кузьменко, Ведда Розен,
Олександр Ростовський на виїзній кафедрі в Інституті, Ніжин 1993

§ 4. Здобутки Ведди Розен – митцям України, світу

Завершуючи нариси про творчість Ведди Абрамівни знову звернуся до символічності цифри 4 як мистецького стрижня її життя. Дія четвірки 1990-х – 2000-х років ніби убезпечувала мисткиню від зміни курсу культуротворення як способу буття. Їй надалі продовжувалися педагогічна діяльність, концертні виступи сольні та в дуеті з вокалісткою Наталією Данышиною, підготовка студентів до сцени, їх участь в конкурсах. Ці форми разом з науково-методичною роботою наповнювали духовну сутність Ведди Абрамівни, але забирали час на відпочинок, на можливість більше приділяти уваги відновленню фізичного стану. Втім вона не жалілася, а продовжувала готувати лауреатів-представників України на міжнародних конкурсах, присвячувала себе людям, в чому вбачала божий промисел – жертвувати власним спокоєм та збагачувати творчістю почуття глядачів, студентів, колег.

Про музично-просвітницьку діяльність Ведди Абрамівни можна скласти книгу зі спогадів її студентів, численної когорти колег з факультетів НДУ ім. М. Гоголя, як-от педагога з кафедри фізичного виховання, голови шахового клубу Ніжина Сергія Даниловича Іващенко, закоханість в мистецтво піаністки якого стверджує емоційний вигук «Як вона грала Рахманінова!». В ряду начальників Управління культури міськвиконкому показові спомини, осібно, Тетяни Федорівни Бассак: «Пам'ятаю Ведду Абрамівну як яскраву творчу особистість міста, популяризації якого вона присвятила свій педагогічний досвід, талант концертмейстера. Її студенти у 1990-ті ставали Лауреатами конкурсів у Чехії, Росії, Україні, а нині поширюють її методику навчання в мистецьких закладах Німеччини, США, Ізраїлю. Її професіоналізм, працьовитість у поєднанні з натхненням, щирістю й щедрістю до оточуючих підкорювали й приваблювали. Мене так точно, хоча я не музикант за освітою».

Вражаюче відкриття, на мій погляд, в інтерв'ю зробила одна з учениць В. А. Розен Людмила Василівна Костенко, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри вокально-хорової майстерності, професор-хормейстер з 45-ка річним (!) трудовим стажем праці в НДУ ім. Миколи Гоголя, добре відома музичній громаді Ніжина, міст України, країн Західної Європи: «Я вчилася у Ведди Абрамівни з музичної школи. І далі і не збиралася вчитися музиці, але прийшла вступати на музично-педагогічний факультет, бо на ньому працювала Ведда Абрамівна!!!». Отже доленосною була в зустріч школярки Людмили з педагогом В. А. Розен в музичній школі. Свідченням цьому – представлений на фото момент вітань Ведді Розен і Наталії Даньшиній від керівників-диригентів молодіжного хору

Ведда Розен, Людмила Костенко, Наталія Даньшина, Л. Шумська, хор «Світич» Актівий зал НДУ ім. Миколи Гоголя. Ніжин, 2003 р.

Світич – лауреата понад 40 міжнародних та всеукраїнських конкурсів, фестивалів молодіжного хору «Світич» Людмили Костенко та Людмили Шумської, професора-хормейстера кафедри вокально-хорової майстерності, заслуженого діяча

мистецтв України, авторки проектів «Всеукраїнський музичний конкурс імені Олега Тимошенка», «Ніжин-фест» пам'яті славетних Т. Шевченка, М. Леонтовича, «Ніжин-хор-фест» за участю різновікових хорових колективів закладів освіти Києва, Ніжина.

Десятиліття творчої співпраці, концерти поєднували В. А. Розен з колегами музично-педагогічного факультету. В їх ряду М. О. Шумський, педагог-вокалістка Алла Борисівна Хоменко, керівник мистецько-театральної творчої лабораторії кафедри, незмінна учасниця сольних та в співпраці з Молодіжним хором «Світич» проектів в концертних залах України, на гастрольних турне

в країнах Європи: «На заняттях Ведда Абрамівна вирізнялася вимогливістю до нас. Пригадую на 2 курсі, 1977–1978 роки, я готувала Фантазію Аренського на теми пісень Рябініна в супроводі нашого оркестру (диригентом був Анатолій Мельник), розігрувалася на роялі перед виступом, трохи «розслабилась», а вона підійшла й тихенько каже «Що ти граєш? Ай-ай-яй».

І я зібралася й грала вірно. А на випускному іспиті я готувала вокальну програму на I відділення з вокалу, на друге – фортепіанну. Звичайно була стомленість, але хто знав Ведду Абрамівну, її вимогливість, певну суворість у спілкуванні зі студентами, ствердить, що вона могла знайти такі слова, що тебе надихають, знімають напруження, втому й стимулюють виступати з повною самовіддачею на сцені».

З 1960-х років праці Ведди Абрамівни в Ніжині позитив від комунікацій з нею в пам'яті зберігали учні дитячої му-

зичної школи, Училища культури і мистецтв ім. М. Заньковецької, де вона викладала, з 1990-х – хореографічної школи з викладачами якої були довірливі взаємини. Зі спогадів академіка Національної Академії мистецтв НАН України, доктора мистецтвознавства, професора, народного артиста України Володимира Івановича Рожка (роки життя 1946–2020) хочу виокремити важливу думку, щодо наявності вище згаданої у В. А. Розен інтуїції й передбачень.

Так, дійсно пророчими для юного Володимира у 1962 р. в Ніжині стали слова В. А. Розен, які він навів: «Це було в Училищі, де я вчився. Вона почула мою гру в коридорі, заглянула в аудиторію, а я грав на фортепіано Вальс № 7 Ф. Шопена, і промовила: «У Вас буде велике майбутнє!». Саме вона першою в Ніжині у 1960-ті роки познайомила присутніх на своїх сольних концертах з сонатами Людвіга ван Бетховена, прелюдіями С. Рахманінова», пригадував митець. Нехай опосередковано, але ж вірно вона передбачала в юного студента Училища здатність до творчих звершень, що ствердила культуротворчість Володимира Рожка-диригента, науковця, ректора, академіка, менеджера в пошуку й реалізації мистецьких інноваційних всеукраїнських та міжнародних музичних проєктів [3, С. 210].

Зі спогадів Єрмольченко Людмили Лаврентіївни, піаністки, заслуженого працівника культури, Відмінника освіти України, у 1990–2018 рр. – директорки НУКіМ імені Марії Заньковецької наводимо: «У Ведди Абрамівни я займалася рік у четвертому класі музичної школи, а потім – рік на четвертому курсі заочного відділу музично-педагогічного факультету педагогічного університету ім. М. Гоголя. Але на все життя залишилися в пам'яті її настанови щодо постанови рук, роботи з клавішами для правильного звуковидобування,

осмисленого виконання динаміки твору для розкриття задуму композитора».

Вважаю, що чверть століття на посаді директора, що вимагає поваги до оточуючих, стійкості морально-етичних позицій керівника, його впевненості в прийнятті доленосних рішень суголосні з вище вказаними рисами життя Ведди Абрамівни як педагога, закоханого в свою справу – грати й надихати музикою оточуючих.

Не вчилися у Ведди Абрамівни, але зачаровані були її грою на концертах заслужені працівники культури України, хормейстер Сергій Голуб (зразковий хор «Сяйво»), хореограф Галина Тимошенко (зразковий ансамблю бального танцю «Ритм») – лауреатів численних хорових та хореографічних міжнародних, всеукраїнських конкурсів, фестивалів. Їхнє мистецтво

управління ввіреними їм навчальними закладами мистецької освіти, відповідно, С. О. Голуба – з 1982 р., Г. Л. Тимошенко – з 1994 р. теж є прикладом наслідування традиціям служіння мистецтву, що демонструвала Ведда Абрамівна. Так, в розмові з Галиною Львівною, хореографом, фундатором та директором першої на Чернігівщині хореографічної школи, я дізналася про тонке відчуття В. А. Розентанцювальних ритмів: «Ми з Веддою Абрамівною особливо тісно спілкувалися в останні роки її життя. Своєрідним ка-

талізатором наших контактів була її донечка Ірина, викладач фортепіано дитячої музичної школи. Запамяталися такі риси характеру Ведди Абрамівни як чуйність, увага до співрозмовника, підтримка в скрутну ситуацію колег, вміння захопити до творчості студентів так, щоби вони повірили в себе. Вона завжди підтримувала таланти, навіть допомагала студентам у працевлаштуванні». На моє запитання чи була Ведда Абрамівна концертмейстером у хореографів Галина Львівна відповіла: «Ні, але в її концертному репертуарі була багата палітра танцювальних ритмів: менует, полька, вальс, краков'як. Світла була людина». «Вона була професіонал!», – додав у ході розмови Ігор Петрович Дяконенко, завуч хореографічної школи.

Нагадаю шановним читачам концерт у Малому залі НДУ ім. Гоголя 2002 р., на якому прозвучав «Вальс квітів» з балету «Щелкунчик» П. І. Чайковського у виконанні піаністки Олени Козієнко – першого в класі Ведди Абрамівни Лауреата міжнародного конкурсу. Насичений соковитими регістрови-

Перші Лауреати Ведди Абрамівни Олена Козієнко, Олексій Фуксман

ми барвами акордів, прикрашений палітрою динамічних контрастів звук ніби формував різнокольоровий музичний букет! То дійсно було виконання Лауреата міжнародного конкурсу. Зараз вже досвідчений педагог-піаністка з 25-ти річним стажем Олена Олександрівна Козієнко працює в дитячій музичній школі м. Дюсельдорфа Німеччини, й у щорічні приїзди до Ніжина завжди в розмові згадує свою вчительку, її мистецтво чарувати виконан-

ням різножанрових творів класиків, романтиків України, Росії, Польщі. А ми маємо нагоду з наступних рядків інтерв'ю В. А. Розен журналістам Всесоюзного, 1988 р., VIII конкурсу студентів-піаністів педагогічних вузів переконалися в її творчій інтуїції, мистецькій харизмі готувати студентів до перемог на міжнародних змаганнях.

Фінал конкурсу: грає Лауреат Олена Козієнко з симфонічним оркестром

Ведда Розен: «У конкурсі брали участь 40 студентів з 19-ти міст республік СРСР. Були дуже сильні студенти з Москви, Києва, Куйбишева, Казані, Костроми, Мінську, Володимира. Ми дуже хвилювалися. Але, коли Олена зіграла свою програму (прелюдія і fuga до дієз мінор Й. Баха, Рапсодія №12 Ф. Листа, вальс з балету “Щелкунчик” П. Чайковського, п’єса В. Косенка), оплески були неймовірні. Не дивлячись на те, що перерва не планувалася, члени журі усі встали й повідомили про перерву додавши, що після Олени інших слухати неможливо. Мене вітали і журі, і викладачі. Вітали і Олену, яка з їх слів, могла бути окрасою будь-якого міжнародного конкурсу.

Ну, і далі ми взнали, що виступ Олени був оцінений всіма “десятками” і це при тому, що на жеребкуванні голова комісії передбачав, що отримати 10 балів – це не реально, а “шикарная оценка” 9 балів. Середній бал Олени – 10, чого не було ні в кого. Олену питали, чому навчаєтесь не в консерваторії, на що вона відповіла: “У мене є свій професор Ведда Абрамівна, в якій я хочу займатися”. Рівень конкурсу підняли ніжинці та учасниця з Києва. Власне з України ще ніхто не отримував І місце! А ще на III турі вона підкорила й оркестрантів. Диригент так і казав: “Я багато гастролював, але ні з ким мені не було так легко грати як з Оленою”. Вона отримала загальне визнання!».

Фіналістка конкурсу
Світлана Новгородська, Куйбишев

Вважаю наведені рядки є прикладом відданості улюбленій справі – грати виразно, натхненно, технічно досконали, чому вчила В. А. Розен впродовж творчого життя й студентів.

Наведені думки перегукуються з творчим правилом «бути відданим улюбленій справі» вищезгаданого педагога-хормейстера С. О. Голуба, у 1976–1982 роках – декана музично-педагогічного факультету, натхненника добрих справ, досвід про які він, напевне, отримав в комунікаціях з Веддою Абрамівною, Наталією Дмитрівною, що стало у нагоді в чисельних всеукраїнських та міжнародних конкурсах-фестивалях з дитячим зразковим хором «Сяйво». В інтерв'ю він казав «Ведда Абрамівна мене любила!». А на моє питання «чому» відпо-

відь була лаконічна й щира: «Тому що я її любив! А ще вона була моїм концертмейстером».

Про людяність, уважність, вимогливість й строгість для досягнення результатів в роки навчання в класі Ведди Абрамівни з задоволенням розповів педагог-хормейстер Олександр Миколайович Мельник, син Миколи Кононовича Мельника, одного з перших викладачів класу народних інструментів, диригента студентського оркестру народних інструментів музично-педагогічного факультету впродовж 1958–1985 років.

«Я ходив до неї на заняття з під'їзду в під'їзд, щоби не витратити часу на дорогу, бо ми жили в одному Будинку по вулиці Московській. І так ходили інші учні. Заняття давали користь, хоча я мав й багато «двійок», бо не вчив, бо грав у хокей та футбол. Бувало й по руках надає, і погладить, і поцілує. Ми жили стіна в стіну, і коли я грав на роялі, то вона стукала в стіну: «ти не ту ноту береш!». Тому я переходив грати в іншу кімнату на піаніно. Саме Ведда Абрамівна мене підготувала за 5 років, давала цікаву програму, яку я вчив залюбки, грав і в ансамблі з нею. Вона – педагог з великої літери: строга, вимоглива, почасти й сувора, але вміла надихнути на творчість, заохочувала до гри на інструменті. Пригадую, що ми готували з нею до виступу Концерт (!) для фортепіано з оркестром Миколи Сільванського, та щось не заладилось. Згодом, дорослим, я ходив на її сольні концерти, виступи з хором, слухав і з вокалісткою Наталією Даньшиною. Ведда Абрамівна була велика трудівниця, тому що встигала дома репетирувати, вдень займатись педагогічною діяльністю зі студентами, ввечері виступати з концертами. То були великі та малі сцени Ніжина, Чернігова, Києва, Гомеля...».

Дійсно власний концертно-виконавський досвід Розен-піаністки став у нагоді її студентам. Показові наукові публікації, газетно-журнальна періодика про концертно-виконавській талант, досягнення Ведди Абрамівни на культурно-мистець-

кій й педагогічній ниві її колишніх студентів, особно О. П. Бадалова, О. П. Синиці; авторки цих рядків. «Для виконавського почерку В. А. Розен були характерні глибока ліричність, проникнення в задум автора, бездоганний смак, шляхетність втілення задумів. Неперевершене виконання вражало природністю фразування, співучістю, глибиною звуку, досконалою педалізацією, тонким колоритом [14, С. 67].

Лауреат міжнародних конкурсів піаністів Оксана Синиця та Ведда Абрамівна приймають вітання, фото 2013 р.

Саме Оксана Синиця, Лауреат міжнародних конкурсів 2010–2003 років, піаністка, концертмейстер, викладач вищої категорії циклової комісії «фортепіано» училища пише: «Стилістично вірне виконання студентом музичного твору можливе лише тоді, коли викладач використовує в роботі комплексний метод навчання. В. А. Розен артистично грала й пояснювала дуже емоційно та темпераментно. Це сприяло виробленню у студентів здатності до слухового уявлення і творчого мислення. Завжди на уроках панувала надзвичайно творча атмосфера. В. А. Розен коментувала виконання студентів. Постійно за словесним поясненням йшов живий

показ на інструменті. Велика ерудиція, інтелект, тонкий художній смак допомагали знаходити правильний підхід до кожного студента. [14, 67].

«Завжди її пам'ятаю з добрих почуттів. Вона була чуйна, порядна, позичала гроші, які їй не завжди повертали»... згадувала у розмові завідувач канцелярії зі стажем роботи понад 40 літ в НДУ ім. М. Гоголя Павлюк Катерина Миколаївна.

Перелік світлих спогадів можна продовжити словами Людмили Василівни Костенко, Олени Віталіївни Коваль, яку 10 жовтня Ведда Абрамівна встигла привітати з Днем народження, Зої Володимирівни Хоменко: «Мені пощастило бути

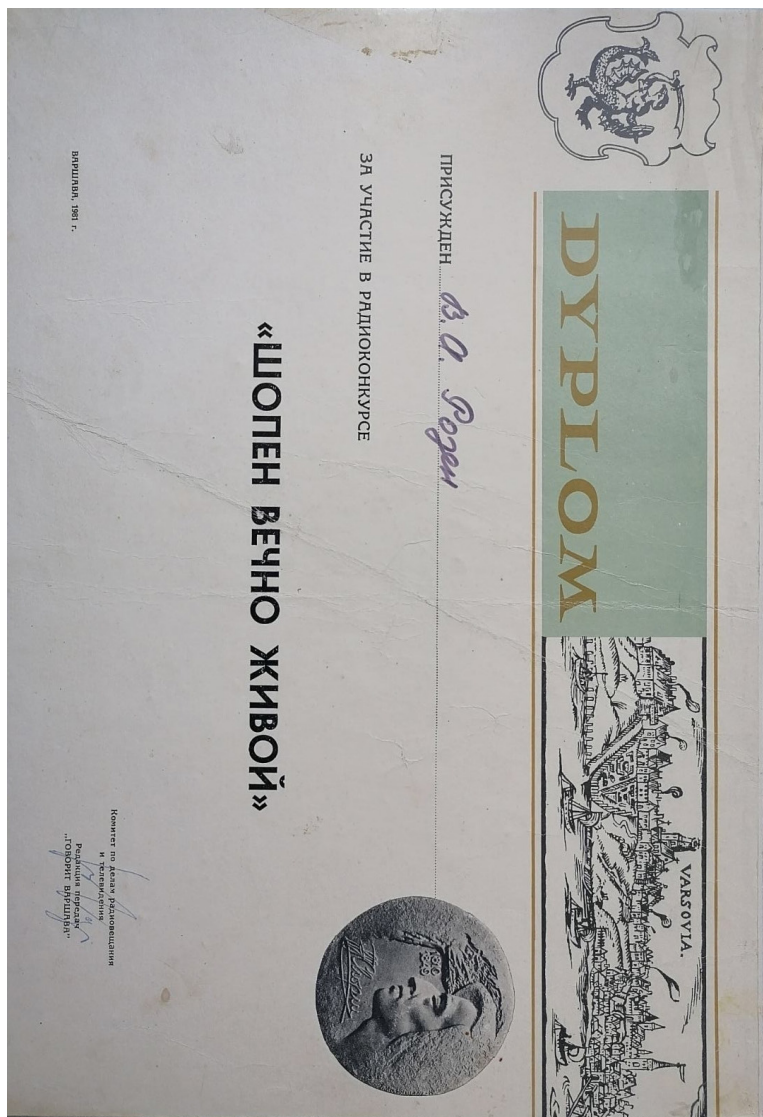

студенткою Ведди Абрамівни, колегою до її відходу в інший світ 13 жовтня. Її заняття ставали для мене прекрасними миттєвостями, насиченими вимогливістю, чуттєвістю, добром. А її Вечори фортепіанної музики – блискучі зразки виконавської майстерності Розен-піаністки. Її мистецтво концертмейстера – приклад для наслідування, і успіхам

мого курсового Хору Ведда Абрамівна сприяла на 50 %. Пригадую як світило сонце у день прощання з нею на відспівування у Веденській церкві, на Авдіївському цвинтарі Ніжина, бо вона була світла людина з щирою душею й щедрим серцем». Про це говорили на поминальному Обіді численні присутні 14 жовтня 2017 р.

Спогади, наукові публікації, статті стають важливими джерелами у створення творчого портрету виконавиці, дослідження яких доцільно продовжувати.

Так, вперше публікуємо, завдяки Оксані Синиці, Диплом Ведди Абрамівни Розен, переможниці радіоконкурсу «Шопен вічно живий» у Варшаві 1981 р. Польщі.

Велика любов Вєдди Абрамівни до музики, якою вона наповнювала всіх, хто з нею комунікував. І найяскравіший приклад – її Лауреати міжнародних та всеукраїнських конкурсів серед студентів-піаністів мистецьких факультетів педагогіч-

них вишів України, країн СНД 1980–1990-х, 2010–2013 рр., що ушлавлювали своїми перемогами ніжинську виконавську фортепіанну школу Ведди Розен. Скористаюсь переліком її Лауреатів зі статті О. Синиці:

1987 рік, м. Київ. I Республіканський міжвузівський конкурс піаністів – I премія (О. Козієнко) та II премія (О. Фуксман);

1988 р., м. Куйбишев. VIII Всесоюзний міжвузівський конкурс піаністів – I премія (О. Кравцова), дипломант С. Гаврилова;

1989 р., м. Київ. II Республіканський міжвузівський конкурс піаністів – II премія (С. Новгородська);

1991 р., м. Самара. IX Всесоюзний міжвузівський конкурс піаністів – I премія (С. Новгородська);

1998 р., м. Луганськ. Всеукраїнський міжвузівський конкурс піаністів «Викладач-музикант ХХ століття» – I премія (Г. Зенченко);

1999 р., м. Луганськ. Всеукраїнський міжвузівський конкурс піаністів «Свято муз» – II премія (Г. Тупікова); дипломант – (О. Степаненко);

2010 р, м. Харків, Міжнародний конкурс-фестиваль «Fortissimo» – II премія в номінації «Сольні інструменти» серед професіоналів (О. Синиця);

2012 р. м. Тепліце, Чехія. Міжнародний конкурс-фестиваль класичної музики «Bohemska rapsodie» у номінації «Фортепіано соло» серед професіоналів – II премія (О. Синиця);

2011 р., м. Луганськ, I Всеукраїнський фестиваль камерної фортепіанної музики пам'яті Олександра Зілоті. Лауреати О. Синиця, Р. Синиця у номінаціях «Камерні дуети» та «Фортепіано соло».

2013 р. м. Луганськ. II Всеукраїнський фестиваль камерної фортепіанної музики пам'яті Олександра Зілоті. Лауреати О. Синиця, М. Харьковська у номінаціях «Фортепіано соло».

Вище наведені фотосвітлини лауреатів є промовистим культурно-мистецьким джерелом розуміння значимості Ведди Абрамівни в розвитку концертно-виконавських традицій та інновацій фортепіанного мистецтва студентів-освітян на зламі XX–XXI ст.

Отже, для діяльності педагога-піаністки Ведди Розен характерна культуротворчість як сукупність педагогічної, науково-методичної, просвітницької, виховної діяльності в ім'я музики.

Зустріч Ведди Абрамівни зі студентами 1980-90-х років. Ніжин, 2006.
Любов Котлінська, Руслан Синиця, Оксана Синиця, Людмила Сидорець,
Марина Бісага, Олена Коваль, Ірина Розон, Лілія Піонтковська

Вона посідає чільне місце в розвитку шляхів та форм фортепіанної освіти в Україні й полишила нащадкам яскраві враження як піаністка, концертмейстер, викладач класу фортепіано. У неї органічно поєднувалися досконала форма концертуючої піаністки, що дала впродовж 55 літ безліч сольних, звітних концертів, та вироблена нею на заняттях впродовж 44 літ методика підготовки студентів на музично-педагогіч-

ному факультеті (з 2006 р. – факультет культури і мистецтв), тонке концертмейстерське відчуття соліста-вокаліста, хору й прагнення до досконалості звуку, виконавської техніки в підготовці студентів до всеукраїнських, міжнародних конкурсів, що ствердили її студенти – лауреати 10-ти міжнародних, всеукраїнських конкурсів піаністів серед педагогічних вишів України, країн СНД.

Означені вектори педагогічної, концертної, конкурсно-виконавської діяльності В. А. Розен стверджують сутність музично-педагогічної освіти в Україні на зламі ХХ–ХХІ ст.

Історико-хронологічний аналіз наведених векторів стверджує думку щодо значимості В. А. Розен у розвитку традицій інструментально-виконавської, фортепіанної підготовки студентів мистецьких факультетів вишів України сьогодення. Мисткині не потрібні були звання, нагороди, хоча і не завадило би, тому що вона мала найвищу народну нагороду – визнання глядачів, зачарованих музикою у виконанні Ведди Розен!

Після концерту: Ведда Абрамівна у колі своїх учнів – нині викладачі кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів, 11 березня 2010 р.

Таким чином, не претендуючи на вичерпність інформації переконана у важливості культуротворчості Ведди Розен та Наталії Даньшиної в контексті розвитку музично-педагогічної освіти в Україні другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Сумарне значення їх сольної праці та в дуеті сприяло формуванню інструментально-виконавських, вокальних традицій, форм навчально-методичної праці, що стали підґрунтям для розвитку мистецько-освітніх традицій в творчості їх студентів-нині педагогів, концертуючих виконавців на ниві інструментальної, вокальної, хорової музики України!

P. S. Щиро дякую за благодійну підтримку видання Вам:
Катерина Ровенчин, Ірина Коворотня, Тамара Латишева, Олена Семенюк, Валентина Лазаренко, Оксана Синиця, Тетяна Чепела, Лариса Овчарук, Леонід Міклушов, Олександр Мельник, Валентина Гупало, Тетяна Дорошенко, Олена Власова, Зоя Хоменко, Марина Харківська та Іван Басов.

Бібліографія

1. *Бадалов О. П.* Життєтворчість В. А. Розен як фактор розвитку музичного простору Чернігівщини // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2020. № 4. С. 108–112.

2. *Гуральник Н. П.* Історія музичної освіти України: курс лекцій для студентів музичних спеціальностей ВОЗ мистецького спрямування. 2-е вид., виокремлено та конкретизовано історичний дискурс. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 31 с. 2.

3. *Кавунник О. А.* Її пісні лікують нас // Вісті. 2001. 13 липня. С. 4.

4. *Кавунник О. А.* Музиканти Ніжина: музично-краєзнавчий довідник. Ніжин: Міланік, 2008. 188 с.

5. *Кавунник О. А.* Музичне середовище Ніжина в контексті національних культуротворчих процесів ХІХ – початку ХХІ: монографія. Ніжин – Київ: НАН України, 2016. 328 с.

6. *Кавунник О. А.* Мистецько-освітні вектори Ведди Розен – піаністки-педагога та концертмейстера // Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук.-метод. статей. 2019. Вип. 12. С. 184–188.

7. *Кавунник О. А.* Культуротворчість Наталії Даньшиної – педагога вокалістки Ніжинської вищої школи // Наукові записки. 2020. № 1. С. 141–147. Серія «Психолого-педагогічні науки».

8. *Кавунник О. А.* Академік Володимир Рожок в контексті музичної регіоніки Чернігово-Сіверщини // Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті / За ред. В. Кузик, О. Кавунник. Ніжин: «Видавець ПП Лисенко М. М.», 2021. С. 207–221.

9. *Каганов Ю.* Зоря її – пісня // Під прапором Леніна. 1982. 26 березня. С. 4

10. *Кулішенко М.* Лебединський соловейко // Життя Лебединщини. 1997. 5 лютого. С. 4.

11. *Розен В. А.* Вивчення стильових особливостей музики різних епох у класі фортепіано: метод. рек. Ніжин, 2000. 24 с.

12. *Розен В. А.* Організація позакласної роботи вчителя музики з молодшими школярами: метод. рек. Ніжин: НДПУ ім. М.Гоголя, 2003. 12 с.

13. *Самойленко Г. В.* Нариси культури Ніжина. Ч. 2. Театральне та музичне мистецтво XVII–XX ст. Ніжин: НДПУ ім. Миколи Гоголя, 1995. 100 с.

14. *Синиця О. П.* Концертно-виконавська й педагогічна діяльність піаністки Ведди Розен // Література та культура Полісся. 2021. Вип. 102. С. 63–72.

Архіви

15. Особова справа Н. Д. Даньшиної // Архів Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Ф. Р-128. Оп. 1-К. Од. зб. 123.

16. Особова справа В. А. Розен // Архів Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Ф. Р-128. Оп. 1-К. Од. зб. 7655.

1957 р.
серпень
Даньшина Н.Д.

Я тільки прийшла з Москви де була з групою студентів на міжнародному фестивалі дружби народів, а в Жінєвці приїхав новина:

Наш студентом 2го курсу філологічного факультету які мали музичну освіту в Ансдор педагогічній школі музичні здібності керівництвом педагогічного факультету було офіційно запропоновано продовжити далі навчання по спеціальності російська мова (чи укр. мова) та література та прагнути набувати ще й набувати спеціальність учителя співів, яких в школах в старших класах майже не було. Завзятим ініціатором цього починання в Жінєвці був тодішній ректор нашого вузу

Марк Іванович Ловос

особистість великої енергії, справжній аматор муз. мистецтва, людина авторитетна в середовищі викладачів та студентів. Моєму не випадково у вересні 1956-57 навч. року в наш інститут прибула ціла когорта спеціалістів-музикантів

З приватного архіву Н. Даньшиної

**Концертно-виконавська й педагогічна
діяльність піаністки Ведди Розен**

Зі статті О. П. Синиці

Її учні продовжували навчання в консерваторіях, склали основу викладацького складу факультетів ННІ мистецтв імені Олександра Ростовського, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Тараса Шевченка, КЗ «Ніжинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Марії Заньковецької» та інших.

Талановита піаністка, концертмейстер, прекрасний педагог та наставник, Ведда Розен виховала не одну плеяду талантів Ніжинщини, музикантів нового покоління, серед яких: заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор Л. Костенко; доктор педагогічних наук, професор Т. Дорошенко; кандидат мистецтвознавства О. Бадалов; кандидат мистецтвознавства, доцент Т. Ляшенко; кандидати педагогічних наук, доценти О. Грисюк, Ж. Володченко, О. Коваль, Т. Раструба, С. Сливко, Ю. Ростовська, І. Ростовська; відмінник освіти України Л. Єрмольченко; викладачі ЧНПУ імені Тараса Шевченка: Б. Рапацький, О. Власова; старші викладачі НДУ імені Миколи Гоголя А. Хоменко, В. Курсон, В. Коробка, С. Козлова; викладачі та концертмейтери: Л. Глінка, С. Гаврилова, Л. Котлінська, А. Кульбака, І. Тацюк, Л. Чмелик, О. Синиця, О. Степаненко, Г. Зенченко, Ю. Камінська, М. Харьковська та інші.

Успішно концертують й викладають, розвивають педагогічні принципи Ведди Розен її учні за кордоном: О. Фуксман – у США, С. Верещинська – у Чехії, О. Касьяненко – у Канаді, О. Козієнко – у Німеччині. У Словачії відкрила приватну музичну школу І. Гончарова.

*Синиця О. Концертно-виконавська й педагогічна діяльність піаністки
Ведди Розен // Література та культура Полісся. 2021. Вип. 102. С. 70.*

Життєтворчість В. А. Розен як фактор розвитку музичного простору Чернігівщини

Зі статті О. П. Бадалова

В. Розен формувала своє уявлення про студента: його музичні вподобання, загальний розвиток, анатомо-фізіологічні особливості виконавського апарату, соціально-психологічні риси особистості тощо. Подальший етап навчання характеризувався концертно-презентаційною спрямованістю роботи у класі. Студенти залучалися до участі у тематичних, музично-літературних, шефських, гала-концертах музично-педагогічного факультету у Ніжині, Чернігові, Києві, Житомирі, Умані та ін. Така форма діяльності сприяла набуттю студентами виконавського досвіду, навиків саморозвитку як творчої особистості, виробленню виконавської індивідуальності, а згодом – подальшої самореалізації у мистецтві, стимулювала профорієнтаційну спрямованість (вступ до консерваторії, інституту мистецтв). [...]

Не викликає заперечення думка, що В. Розен протягом півстоліття відіграла вагомий роль у розвитку музичного простору Чернігівщини, презентувала музичні здобутки регіону, зокрема, у сфері фортепіанної культури, в Україні та за її межами. Починаючи з 1980-х рр., В. Розен та її учні стали першими представниками музичної культури Чернігівщини, що здобули звання лауреатів національних та міжнародних конкурсів. Вивчення діяльності провідних митців Чернігівщини другої половини ХХ ст., здійснене автором статті дає підстави стверджувати, що В. Розен стала першим митцем Чернігівщини, що органічно поєднувала виконавську, педагогічну та науково-методичну роботу. [...]

Бадалов О. Життєтворчість В. А. Розен як фактор розвитку музичного простору Чернігівщини // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2020. № 4. С. 110–111.

УРОКИ музики в загальноосвітній школі ставлять перед собою велику мету: ввести учня у світ чарівного, значущого мистецтва, навчити його любити і розуміти музику в усюму її багатоглиб'язній формі, жанрі, інше кажучи — виховати в учнів музичну культуру як частину всієї духовної культури.

Що питання музичної освіти сьогодні вчителів музики.
Хочу на сторінках газети поділитися враженнями від роботи двох Всеукраїнських нарад-семинарів по впровадженню нової програми масової музичної освіти, розробленої колективом музикантів науково-дослідного Інституту шкільної музики ім. Г. П. Тарасенка під керівництвом Героя Соціалістичної Праці, академіка Академії педагогічних наук СРСР Д. Б. Кабелєвського.

Перша нарада-семинар відбулася в січні 1978 в м. Свердловську на базі музично-педагогічного факультету лідського інституту. Там міста Російської Федерації, як Свердловська, Куйбицька, Пермь, Володинський, Ульяновський, Мир, Тольятті — одні з перших познали впровадженні експериментальну програму в яггги. Ми мали змогу не лише ознайомитись з методичною проф-

вдення уроків за новою програмою в І класі, одержати розробку кожного уроку, але й відвідати понад 10 зачат, у 8-ми школах міста. Якісно в Свердловську нас було всього 46 учасників семинару — викладачів педагогів кра-

їни, то на семінарі в Суммах, який відбувся в жовтні 1979 р., було 270 викладачів вузів і педагогів з 12 союзних республік і 200 викладачів і вчителів шкільної музики республіки.

На Україні, зокрема в Сумах, вже набутий досвід роботи по впровадженню нової програми в школах з українською мовою навчання. Крім того, в Сумах є кілька вчителів, які співробітничали з Д. Б. Кабелєвським і які він сам вправляв у своїй практиці. Вони допомагали йому впровадити нову програму, навіть написали її. Яго не думаю розробити програму саме для загальноосвітніх шкіл. Науковці, педагоги з усіх республік по-ділгому обговорювали важливу

проблему естетичного, морального та ідейного виховання підрастаючого покоління.

Глибоке враження справили виступи на цих форумах видатного радянського композитора і теоретика Д. Б. Кабелєвського.

Ось так коротко можна сформулювати суть і мету нової програми.
Однак слід згадати на увазі, що тут і мистецтво, і методи вчення уроків вимагають особливого припшення в програмі, спеціальної підготовки вчит-

ля і розробки спеціальних засобів навчання.
Нова програма розрахована на 7 років навчання, з першого по сьомий клас. Більше часу на освоєння цієї програми не виділяється, але можливість, закладені в ній, дають змогу вчителю за той самий час дати учням набагато більший обсяг не лише знань, а й розуміння, сприйняття музики.

Мірно заснувавшись на могутніх основах «Грощок тієї» учні по чарівних місцях, точках пісні, танцю і маршу входять в прерисаний світ музики.
Вони зустрічаються з народною творчістю, композиціями різних віків, різних країн світу, різних національностей. Вони задумуються над тим, як

глибоко пов'язані всі види мистецтва, що виробляють на одному і тому ж плідному ґрунті, м'я йному — житті.

І крок за кроком учні починають відчувати і усвідомлювати, що музика невід'ємна від життя. Її треба, щоб кожний вчитель з «особливою обережністю і ніжною увагою», як вказував Д. Б. Кабелєвський, підходив до дітей.

Дітями в Нижній заповідив роботу семинар вчителів музики Чернігівської області, який працював на базі музично-педагогічного факультету нашого ву-

зу. Переконана, що серед вчителів області знайдуться перші ластівки, які спробують у своїй роботі в умовах школи творчо поєднати музичне навчання дітей з використанням багатьох уривків ліричних творів української лірики, вибравши правильний нап'ям у впровадженні нової програми, насичуючи її національним колоритом, національному співучому музично культурою, пам'ятаючи при цьому заповідь В. О. Сухомильського:

«Виколоють, навчальні не програми, не підручник, не методи, а особистість і тільки особистість вчителя».

Н. ДАНЬШИНА,
викладач педагогічного інституту.

МУЗИКА В ШКОЛІ

РОЗДУМИ ПЕДАГОГА

„ЦЕ БУЛО НЕДАВНО, ЦЕ БУЛО ДАВНО“

Здавалося, весна завітала не лише в зал, а поселилася в серці кожного присутнього.

• Радість зустрічі з піснею минулих років подарували присутнім на концерті в міському Будинку культури викладачі педагогічного інституту Наталія Даньшина, Валерій Курсон, Ведда Розен та ведуча директор Будинку культури Тетяна Войтенко.

КУЛЬТУРА

Здається, виконавці поєдналися з залом, відчували настрої присутніх, їх роздуми, надії, сподівання, їх вдячність.

Простий, невимушений діалог приносив радість як слухачам, так і виконавцям.

— Добираючи репертуар, нам дуже хотілося, — говорила Наталія Дмит

рівна Даньшина. — щоб кожна пісня була мелодійною, джерельно чистою, наспівною, чимось пам'ятною для слухачів, щоб зіграла їх, дала змогу просто відпочити від сірих сьогоднішніх буднів.

Найбільш промовистим словом про пісню є сама пісня. І лилася вона з вуст співаків щиро і майстерно.

Ю. ВЛАСОВЕЦЬ.

Фото на згадку з ніжинської преси

Науково-популярне видання

Кавунник Олена Анатоліївна

Творити прекрасне – місія
Ведди Розен та Наталії Даньшиної

Монографія

*Літературна редакція: Олена Кавунник
Обкладинка та макет: Валентин Кавунник*

Видання здійснено завдяки підтримці рідних, студентів
В. Розен, Н. Даньшиної.

Тираж виготовлено з оригінал-макету замовника

Підписано до друку 28.10.2021. Формат 60×84 ¹/₁₆.
Гарн. Minion Pro.

Умов. друк. арк. 2,5. Обл. вид. арк. 2,6.

Тираж 100 прим. Зам. №1994

Друк «Видавець ПП Лисенко М. М.»
вул. Шевченка, 20, м. Ніжин Чернігівської області
тел. +380463190995; (067)4412124
e-mail: vidavec.lisenko@gmail.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 2776 від 26.02.2007 р.

К 12

Кавунник О. А. Творити прекрасне – місія Ведди Розен і Наталії Даньшиної: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2021. 104 с. з іл.

ISBN 978-617-640-547-4

Науково-популярне видання присвячене першим педагогам музично-педагогічного факультету Ніжинської вищої школи Ведді Абрамівні Розен й Наталії Дмитрівні Даньшиній. На тлі життєвого та творчого шляху досліджено форми навчально-методичної, педагогічної, концертно-виконавської, наукової праці кожної в контексті мистецько-освітніх традицій та інновацій національної освіти України другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Для науковців, аспірантів, студентів мистецьких закладів освіти, широкого кола читачів, поціновувачів фортепіанної та вокальної музики.

УДК 37.091.12.011.3-051:78] (477) (092)